

Správa o vývoji kriminality páchanej na senioroch

— rok 2016

X. Úvod

Správa o vývoji kriminality páchanej na senioroch za rok 2016 (ďalej len „správa“) je predkladaná ako informatívny materiál na zasadnutie Rady vlády Slovenskej republiky pre práva seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie.

Podkladom pre spracovanie správy boli štatistické údaje o trestnej činnosti sledované Policajným zborom v rámci Evidenno-štatistického systému kriminality. Správa bola spracovaná za obdobie roka 2016 s poukázaním na vývoj kriminality páchanej na senioroch za roky 2013-2016.

Z hľadiska trestného práva je senior považovaný za chránenú osobu definovanú v § 139 ods. 1 písm. e) zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov ako osoba vyššieho veku. Osobou vyššieho veku sa podľa § 127 ods. 3 Trestného zákona rozumie osoba staršia ako 60 rokov. Vyššia právna ochrana seniorov je premietnutá do kvalifikovaných skutkových podstát niektorých trestných činov tak, že ak bol trestný čin spáchaný na osobe vyššieho veku, odôvodňuje to uložiť páchateľovi prísnejší trest.

To, že seniori sú rizikovými obeťami trestnej činnosti, vyplýva tiež z odbornej literatúry a z praktických skúseností. Riziko, že senior sa ľahšie stane obeťou trestnej činnosti, často súvisí s jeho vysokým vekom asociálnou izoláciou. Často ide o osamelo žijúce osoby, pre ktoré je príznačné stereotypné správanie, dôverčivosť a fyzická bezbrannosť. Vplyvom vyššieho veku sa u seniorov zároveň prejavujú rôzne somatické problémy, ako je zhoršenie zraku, sluchu, motoriky a úbytok fyzickej sily (kondície), ktoré sú sprevádzané rôznymi chorobami.

Uvedené faktory jednoznačne ovplyvňujú páchanie trestnej činnosti na senioroch a páchatelia sa cielene zameriavajú na seniorov z dôvodu tzv. cesty ľahšieho odporu. Tieto faktory mnohokrát negatívne ovplyvňujú odhaľovanie a objasňovanie tejto trestnej činnosti z dôvodu, že senior nedokáže dostatočne reprodukovať vnímaný dej vrátane osoby páchatelia, s ktorým prišiel do kontaktu.

2. Kriminalita páchaná na senioroch

V roku 2016 bolo na území Slovenskej republiky zistených celkom 69 635 trestných činov, v ktorých bola v 11 930 trestných činoch poškodeným fyzická osoba. Z uvedeného počtu bolo na senioroch spáchaných celkom 1 985 trestných činov, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje mierne zvýšenie počtu prípadov. Z celkového počtu zistených trestných činov tvorili trestné činy spáchané na senioroch 2,85 % podiel, v porovnaní s minulým rokom ide o 0,20 % nárast. Oproti trendu znižovania kriminality (počtu zistených trestných činov) kriminalita páchaná na senioroch vykazuje mierne stúpajúcu tendenciu (príloha č. 1).

Z hľadiska štruktúry trestnej činnosti sú seniori najčastejšie obeťami násilnej kriminality (39,85 %), následne majetkovej kriminality (33,20 %) a ekonomickej kriminality (18,24 %). Táto štruktúra sa oproti minulosti nemení, opätovne dominuje násilná kriminalita. Vzhľadom na skutočnosť, že seniori patria k rizikovým obetiam vyššie uvedenej kriminality, jej podrobnejší stav bude charakterizovaný v ďalších častiach tejto správy. Ostatná kriminalita, medzi ktorú patria mravnostné trestné činy a nedbanlivostné trestné činy spôsobené pri nehodách alebo úrazoch, nepredstavujú riziko pre seniorov, preto nie je potrebné sa nimi detailnejšie zaoberať. Počet trestných činov spáchaných na senioroch podľa druhu kriminality za roky 2013-2016 je graficky znázornený v prílohe č. 2.

Z hľadiska geografického najvyšší počet trestných činov spáchaných na senioroch bol zistený v Bratislavskom kraji, Košickom kraji a Nitrianskom kraji. Najnižší počet týchto trestných činov bol zistený v Prešovskom kraji. Počet zistených trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016 podľa regiónov je znázornený v prílohe č. 3.

Vo všetkých krajoch, okrem Banskobystrického kraja a Košického kraja bol oproti minulému roku zistený zvýšený počet prípadov. Tento stav platí primerane i pre predchádzajúce obdobie z dôvodu, že v uvedených regiónoch oproti ostatným častiam Slovenska je dlhodobou početne najviac páchaná trestná činnosť na senioroch. Ide najmä o efekt väčšieho počtu zastúpenia potenciálnych obetí daný vyššou koncentráciou obyvateľstva, vyššou anonymitou prostredia a zároveň aj vyššieho výskytu páchatel'ov. Vývoj počtu zistených trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013-2016 je graficky znázornený v prílohe č. 4.

Podiel zistených trestných činov spáchaných na senioroch na ulici (verejnom priestranstve) predstavuje 12,29 %. Oproti minulému roku bol zistený pokles (v roku 2015 bolo na ulici spáchaných 24,03 % trestných činov). Páchanie kriminality na týchto miestach je typické pre násilnú kriminalitu a majetkovú kriminalitu (vreckové krádeže, lúpeže, úmyselné ublíženie na zdraví a krádeže na osobách), avšak uvedené naznačuje, že páchanie trestnej činnosti na senioroch sa presúva z verejného priestranstva do diskretniejšieho domáceho prostredia, viac prípadov bolo zistených v oblasti domáceho násillia. Podiel spáchaných trestných činov na senioroch v byte (obydlí) predstavuje 22,16 % (v roku 2015 tvoril podiel týchto trestných činov 14,75 %).

Medzi poškodenými tvoria 57,10 % ženy. V porovnaní s rokom 2015 ide o mierny nárast, podiel je v poslednom období relatívne ustálený, u žien to predstavuje 55 % a u mužov 45 %, čo vyplýva aj z prílohy č. 5.

Celkom bolo zistených 883 páchatel'ov, ktorí spáchali trestnú činnosť na senioroch, oproti roku 2015 bol zistený pokles o 92 páchatel'ov. Z uvedeného počtu tvorili 39,07 % podiel páchatelia s trestnou minulosťou, 29,45 % podiel páchatelia pod vplyvom alkoholu, 8,27 % podiel páchatelia mladší ako 18 rokov a 6,91 % podiel tvorili nezamestnaní páchatelia. V porovnaní s minulým rokom sa podiel páchatel'ov s trestnou minulosťou a pod vplyvom alkoholu mierne zvýšil, a naopak podiel páchatel'ov mladších ako 18 rokov a nezamestnaných sa znížil. Predmetom záujmu páchatel'ov sú najmä peniaze v hotovosti, šperky a iné cennosti. Štruktúra páchatel'ov trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornená v prílohe č. 6.

2.1. Násilná kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2016 zistených celkom 6 382 násilných trestných činov. Z celkového počtu násilných trestných činov bolo na senioroch spáchaných 791 násilných trestných činov, čo je porovnateľné s rokom 2015. Z celkového počtu zistených trestných činov násilnej kriminality tvorili trestné činy spáchané na senioroch 12,39 % podiel, v porovnaní s minulým rokom ide o 1,43 % pokles, ktorý však súvisí s vyšším počtom zistených trestných činov násilnej kriminality oproti minulému roku. Počet zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornený v prílohe č. 7.

Z hľadiska jednotlivých druhov násilných trestných činov boli seniory najčastejšie obeťami nebezpečného vyhrážania (37,04 % podiel), následne úmyselného ublíženia na zdraví (18,46 %), lúpeže (12,52 % podiel), porušovania domovej slobody (12,01 % podiel) a tiež aj týrania blízkej osoby a zverenej osoby (4,80 % podiel). Štruktúra sa oproti minulosti nemení, opätovne dominujú trestné činy nebezpečného vyhrážania, kde je zaznamenávané oproti minulému obdobiu kontinuálne zvyšovanie počtu trestných činov. Taktiež počet trestných činov týrania blízkej osoby a zverenej osoby kontinuálne narastá. Štruktúra zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornená v prílohe č. 8.

Násilná kriminalita je v ostatnom období prevažne páchaná v uzavretom domácom prostredí, ide o trestné činy spáchané v súvislosti s domácim násilím, pri ktorých je páchatelom mnohokrát priamy príbuzný seniora, ktorý sa o neho stará alebo žije s ním v spoločnej domácnosti, čo je typické najmä pre úmyselné ublíženie na zdraví, nebezpečné vyhrážanie, vraždu a v neposlednom rade týranie blízkej osoby a zverenej osoby. Páchatelia sú pri týchto trestných činoch agresívnejší a predmetom ich záujmu je získanie hnutel'ného alebo nehnuteľného majetku seniora. Páchatelia vo väčšine prípadov konajú pod vplyvom alkoholu alebo iných návykových látok. Skutky sú spáchané s použitím fyzického násillia, vulgárneho správania, odopieraním stravy, spánku alebo zanedbávaním starostlivosti, vyskytli sa aj sexuálne motivované útoky. Páchatelia sa snažia od seniora získať jeho finančné úspory, sociálne dávky a dôchodok používajú pre vlastnú potrebu. Zásadným problémom v boji proti tejto kriminalite je jej vysoká latentnosť a ľahostajnosť okolia obeť.

Z hľadiska regionálneho bolo najviac prípadov zistených v Košickom kraji, Nitrianskom kraji a Trenčianskom kraji. Najmenej prípadov bolo zistených v Prešovskom kraji. Štatistické údaje za rok 2016 sú graficky znázornené v prílohe č. 9.

Oproti minulému obdobiu najvyšší nárast počtu násilných trestných činov bol zistený v Trenčianskom kraji. Nárast násilných trestných činov oproti roku 2015 bol zistený aj v Nitrianskom kraji, Bratislavskom kraji a Trnavskom kraji. Vývoj počtu zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013-2016 je znázornený v prílohe č. 10.

Podiel násilných trestných činov spáchaných na ulici predstavuje 9,73 %. Oproti roku 2015 ide o viditeľný pokles, kedy predstavoval 21,12 %. Na ulici bolo najviac spáchaných lúpeží a úmyselného ublíženia na zdraví. Násilných trestných činov spáchaných v byte predstavuje 43,11 % podiel, oproti minulému roku ide o 0,74 % nárast. Najviac prípadov v byte bolo zistených pri trestnom čine nebezpečné vyhrážanie. Aj táto skutočnosť potvrdzuje, že násilná kriminalita je v súčasnosti viac páchaná v domácom prostredí.

Ženy boli obeťami častejšie, tvorili 56,23 % podiel, oproti minulému roku ide o 2,09 % nárast. Najviac boli obeťami pri trestnom čine týranie blízkej osoby a zverenej osoby a nebezpečnom vyhrážaní.

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 43,21 % podiel, oproti roku 2015 ide o 7,00 % nárast. Páchatelia, ktorí konali pod vplyvom alkoholu predstavovali 42,86 % podiel, v porovnaní s minulým rokom ide o 8,85 % nárast. Títo páchatelia boli najviac zistení pri nebezpečnom vyhrážaní, vvdieraní a tiež týraní blízkej osoby a zverenej osoby. Páchatelia

mladší ako 18 rokov boli najčastejšie zistení pri lúpežiach, tvorili 12,72 % podiel, čo oproti roku 2015 predstavuje 1,30 % nárast.

Predmetom záujmu páchatel'ov pri násilnej kriminalite boli najčastejšie peniaze alebo rôzne cennosti, ktoré sa páchatelia snažili rýchlo speňažiť.

2.2. Majetková kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2016 zistených celkom 27 440 majetkových trestných činov. Z celkového počtu majetkových trestných činov bolo na senioroch spáchaných 659 majetkových trestných činov, čo je mierny nárast oproti minulému roku. Z celkovej majetkovej kriminality tvorili trestné činy spáchané na senioroch 2,40 % podiel, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje nárast o 0,22 %. Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornený v prílohe č. 11.

Z dostupných údajov vyplýva, že seniori sú obeťami len veľmi úzkeho okruhu majetkových trestných činov. Početne najviac boli na senioroch zistené krádeže vreckové, ktoré tvorili až 65,40 % podiel z celkovej majetkovej kriminality spáchanej na senioroch, krádeže iné na osobách tvorili 28,68 % podiel. Štruktúra zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornená v prílohe č. 12.

Pri regionálnom rozložení majetkovej kriminality bolo najviac prípadov zistených v rámci Bratislavského kraja a Košického kraja. Najmenej prípadov bolo zistených v Trenčianskom kraji. Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016 je graficky znázornený v prílohe č. 13.

Medziročne bolo v Bratislavskom kraji zistené najmarkantnejšie zvýšenie počtu prípadov majetkovej kriminality. V Košickom kraji a v Banskobystrickom kraji bol zistený naopak medziročný pokles tejto kriminality. Vývoj počtu zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013-2016 je znázornený v prílohe č. 14.

Pre majetkové trestné činy je charakteristické, že sú najčastejšie páchané na verejnosti, napr. na ulici, v parkoch, nákupných centrách alebo v dopravných prostriedkoch. Páchatelia si vytipujú seniora z dôvodu jeho vysokého veku, pomalých reakcií a často aj zlého zdravotného stavu. Cieľom páchatel'ov je zmocniť sa akejkoľvek finančnej hotovosti, mobilného telefónu, či iných cenností, ktoré má senior pri sebe alebo na sebe. V súčasnosti sa však podiel majetkových trestných činov spáchaných na ulici znížil, predstavuje 19,57 %, čo v porovnaní s minulým rokom predstavuje o 17,18 % pokles. Uvedené tiež naznačuje, že majetková kriminalita sa v ostatnom období presúva do diskretniejšieho prostredia.

Ženy boli častejšími obeťami majetkovej kriminality ako muži, tvorili až 64,04 % podiel. Priemerná úroveň miery zastúpenia žien ako obetí sa pohybuje za ostatné štyri roky okolo 60 %, oproti minulému obdobiu mierne stúpla. Pri majetkovej kriminalite sú ženy ohrozované častejšie z dôvodu ich nižšej fyzickej zdatnosti a častejšieho výskytu predmetu záujmu páchatel'ov (kabelky, tašky a šperky).

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 34,59 % podiel, oproti roku 2015 ide však o 4,76 % pokles. Páchatelia mladší ako 18 rokov tvorili 18,87 % podiel, v porovnaní s rokom 2015 ide o 7,58 % pokles.

Predmetom záujmu majetkovej kriminality boli peniaze v hotovosti, cennosti a osobné doklady.

2.2. Ekonomická kriminalita

V rámci Slovenskej republiky bolo v roku 2016 zistených celkom 14 895 ekonomických trestných činov. Na senioroch bolo spáchaných 362 ekonomických trestných činov, oproti minulému roku bolo zistené zvýšenie počtu o 36 prípadov. Z celkovej ekonomickej

kriminality tvorili trestné činy spáchané na senioroch 2,43 % podiel, v porovnaní s minulým rokom bol zistený nárast o 0,35 %.

Je potrebné upozorniť na určitú odlišnosť pri štatistickom sledovaní tejto kriminality, na rozdiel od predchádzajúcich druhov kriminality. Vo väčšine prípadov ekonomickej kriminality je obeťou, resp. poškodeným verejný záujem alebo právnická osoba. Fyzická osoba ako obeť je štatisticky sledovaná od 1. júla 2013 a to iba pri trestných činoch sprenevery a podvodu, ako reakcia na zaznamenávanie rôznych podvodných konaní voči seniorom. V tejto súvislosti, ako aj pre účely tejto správy, sa pod vybranou ekonomickou kriminalitou páchanou na fyzických osobách, teda aj na senioroch, rozumejú iba trestné činy sprenevera a podvod. Počet zistených vybraných ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornený v prílohe č. 15.

Pre ekonomickú kriminalitu je typické, že vo väčšine prípadov ide o podvodné konania, ktoré spočívajú v nízkom právnom povedomí seniorov, neznalosti zákonov a ich vysokej dôverčivosti. Pre páchatel'ov ide o výnosnú trestnú činnosť, nakoľko seniorov veľmi jednoducho a za krátky čas uvedú do omylu, či už pri poskytovaní pôžičiek, ponúkaní rôznych tovarov a služieb, predaji nehnuteľností alebo výhodnom investovaní finančných prostriedkov. Štruktúra zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 je graficky znázornená v prílohe č. 16.

Z aspektu regionálneho bol najvyšší počet ekonomických trestných činov zistený v rámci Nitrianskeho kraja, Banskobystrického kraja a tiež Bratislavského kraja. Ide o kombináciu väčšej anonymity prostredia a najvyššieho počtu obyvateľov seniorského veku a zároveň väčšieho výskytu páchatel'ov špecifickej kriminality. Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016 je znázornený v prílohe č. 17.

Najvyšší nárast ekonomickej kriminality bol zistený v Prešovskom kraji, následne v Žilinskom kraji a Trnavskom kraji. Pokles ekonomickej kriminality bol zistený v Nitrianskom kraji, Banskobystrickom kraji a Trenčianskom kraji. Vývoj počtu zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013-2016 je znázornený v prílohe č. 18.

Štatistické údaje nasvedčujú tomu, že aj páchanie tejto trestnej činnosti sa presúva do domáceho prostredia obetí, v obydľi bolo spáchaných 10,22 % ekonomických trestných činov, kým v roku 2015 to bolo 7,67 %.

Častejšími seniorskými obeťami pri ekonomickej kriminalite boli ženy, tvorili 59,12 % podiel (v roku 2015 tvorili 52,68 % podiel), najčastejšími obeťami boli pri trestnom čine podvodu.

Páchatelia s trestnou minulosťou tvorili 36,19 % podiel, oproti roku 2015 ide o 2,42 % nárast. Nezamestnaní páchatelia tvorili 15,38 % podiel, čo oproti minulému roku predstavuje 9,42 % nárast.

2.3.1. Špecifická kriminalita páchaná na senioroch

Neoddeliteľnou súčasťou v rámci sledovania ekonomickej kriminality na senioroch je tzv. špecifická kriminalita páchaná na senioroch. V závislosti od trestno-právnej kvalifikácie skutku obsahuje ekonomickú kriminalitu (podvod, sprenevera), majetkovú kriminalitu (krádež) a násilnú kriminalitu (lúpež, porušovanie domovej slobody, nátlak). Vzhľadom na systematicku a konzistenciu správy, z hľadiska početnosti jednotlivých trestných činov a aj z historických dôvodov (najviac zastúpené podvody), je predmetná kriminalita zaradená pod ekonomickú kriminalitu. Štatistické sledovanie špecifickej kriminality páchanej na senioroch bolo zavedené od 1. januára 2013. Ide o trestnú činnosť páchanú sofistikovaným a organizovaným spôsobom cielene na senioroch, pri ktorej páchatelia pod rôznymi vymyslenými legendami oslovujú seniorov a podvodným konaním, krádežou a často aj za použitia násilia sa snažia zmocniť ich celoživotných úspor. Táto kriminalita vykazuje aj významný stupeň latentnosti, kedy najmä seniori neoznamujú túto trestnú činnosť a to

z dôvodu pocitu hanby, strachu, či neuvedomenia si, že sa stali obeťou podvodníkov alebo zlodejov. Podvodníci ovládajú veľa spôsobov ako získať dôveru seniorov a ovládajú veľa manipulatívnych techník a legiend, pod ktorými oslovia seniora. Z trestných činov bolo najviac spáchaných podvodov, predstavujú až 70,06 % podiel a tvoria majoritnú časť tejto kriminality'. Tento charakter sa oproti minulosti nemení. Počet zistených trestných činov a štruktúra trestných činov špecifickej kriminality spáchaných na senioroch za roky 2013-2016 sú graficky znázornené v prílohách č. 19 a 20.

V roku 2016 bolo zistených celkom 147 trestných činov špecifickej kriminality páchanej na senioroch, oproti minulému roku bol zistený nárast o 55 prípadov, ktorý však súvisí s tým, že od 1. januára 2016 bolo zavedené objektívnejšie štatistické sledovanie tejto kriminality, ktorým sa rozšíril okruh štatistického sledovania týchto legiend.

Najviac prípadov bolo zistených v Banskobystrickom kraji a najmenej prípadov v Trenčianskom kraji. Počet zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch za rok 2016 je znázornený v prílohe Č. 21.

Najvyšší nárast počtu prípadov špecifickej kriminality bol zistený v Banskobystrickom kraji. Oproti minulému roku bol zistený zvýšený počet prípadov aj v ostatných krajoch, okrem Košického, kde ako v jedinom bol zistený pokles tejto kriminality. Vývoj počtu zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch podľa regiónov za roky 2013-2016 je znázornený v prílohe č. 22.

K najčastejším legendám opakovane patrí tzv. „vnuk“, pri ktorej páchatel' kontaktuje seniora telefonicky za účelom požičania peňazí a predstavuje sa ako jeho príbuzný, najčastejšie ako vnuk, syn, synovec alebo vzdialený príbuzný. Koncom roka 2016 bol zistený nový spôsob pri tejto legende, kedy sa páchatel' predstavoval do telefónu ako lekár, príp. primár chirurgického oddelenia, dokonca v niektorých prípadoch sa páchatel' predstavoval menom konkrétneho lekára. Informoval seniora, že jeho príbuzný zapríčinil dopravnú nehodu, leží v nemocnici, nemôže komunikovať, lebo si pri nehode odhryzol jazyk a spôsobil inej osobe ťažkú ujmu na zdraví a vysokú škodu. Uviedol, že jeho príbuzný si neželá, aby bol prípad ohlásený na políciu a preto ho požiadal, aby vypýtal peniaze na úhradu všetkých náležitostí a jeho liečbu.

K ďalším často vyskytujúcim sa legendám patria tzv. „služby“, ide o prípady kedy páchatelia navštevujú seniorov priamo v ich príbytkoch a predstavujú sa ako pracovníci plynárni, vodárni, elektrárni, pôšt, zdravotných poisťovní, obecných úradov alebo iných inštitúcií. Seniorov oslovujú pod zámienkou, že prišli vyplatiť preplatok za vodu, či inkasovať nedoplatok za plyn, zvýšiť dôchodok, ponúkajú výhodné zdravotné poistenie alebo príspevky na lieky, či zdravotné pomôcky.

K nemenej zaznamenaným legendám patrí tzv. „podomový predaj a šmejdi“, pri ktorých páchatelia navštevujú seniorov priamo doma v príbytkoch alebo ich pozývajú na rôzne predajné akcie a prezentačné akcie a ponúkajú im rôzny tovar na predaj (multifunkčnú upratovaciu stanicu, kuchynský riad, nože, prikrývky z ovčieho rúna, zdravotné pomôcky).

Ojedinele sa vyskytli prípady pod legendou tzv. „kamión“, pri ktorej páchatelia oslovujú seniorov na verejnosti a pýtajú sa na cestu do nemocnice. Predstierajú, že sú cudzinci a nemajú miestnu znalosť. Následne prosia seniora, aby im požičal peniaze na operáciu ich príbuzného, ktorý mal nehodu s kamiónom a leží v nemocnici. Ako zábezpeku poskytujú seniorom peniaze v inej mene (v uzavretom kufri) s tým, že peniaze do krátkej doby vrátia.

Nezanedbateľné množstvo prípadov bolo zistených pod „inými legendami“. Ide o prípady, kedy páchatelia vymýšľajú nové zámienky aľší ako získať dôveru seniorov a následne od nich podvodne vylákať peniaze. Páchatelia predstierajú, že vykonávajú rôzne odborné práce (výmena odkvapových rúr, odvoz smetí), ponúkajú pomoc (výhodný predaj zemiakov, darovanie jablák, sú noví susedia a prišli sa zoznámiť) alebo potrebujú okamžitú pomoc (požičanie kladiva na opravu auta, požičanie peňazí na živobytie, predstierajú kúpu nehnuteľnosti, priniesli odkaz od známeho alebo prišli vrátiť peniaze). Podiel používaných

legiend špecifickej kriminality spáchanej na senioroch v roku 2016 je graficky znázornený v prílohe č. 23.

Páchateľmi tejto kriminality sú v prevažnej väčšine osoby zo špecifických sociálne uzavretých komunít s vysokou koncentráciou tzv. rodinných klanov, ktoré sa dlhodobo a sofistikovane pripravujú na jej páchanie (precízne si vymýšľajú legendy a odovzdávajú si skúsenosti). Pochádzajú najmä z južného Slovenska, ale taktiež aj zo zahraničia, predovšetkým z Českej republiky, Maďarska, Poľska a Rumunska. Páchanie tejto kriminality je pre nich veľmi lukratívna činnosť a zabezpečuje im finančné prostriedky na obživu a iné spoločenské potreby. Na seniorov sa orientujú z dôvodu ich stereotypného správania, pravidelného mesačného príjmu (dôchodok), našetrovaných úspor a v neposlednom rade ich dôverčivosti, nepoučiteľnosti a ochoty pomôcť. Predmetom záujmu pre páchatel'ov pri tejto kriminalite sú peniaze.

2. Odpočet preventívnych opatrení

Policačný zbor chápe prevenciu ako neoddeliteľnú súčasť boja proti kriminalite páchanej na senioroch. Ide o vykonávanie vhodných a potrebných opatrení vopred, ktorými sa zabezpečí včasná obrana alebo ochrana života, zdravia a majetku osôb alebo sa predíde páchaniu trestnej činnosti, či iného protiprávneho konania. Prevencii venuje náležitú pozornosť a podľa potreby vykonáva preventívne opatrenia a aktivity zamerané na ochranu seniorov, medzi ktoré nepochybne patria:

realizácia celoslovenského preventívneho projektu *Bezpečnú jeseň života*, ktorého hlavným poslaním je ukázať seniorom konkrétne cesty k základným návykom bezpečného správania s cieľom napomôcť pri zvýšení vlastnej bezpečnosti pred negatívnymi sociálno-patologickými javmi,

celoročné vykonávanie preventívnych aktivít na celoslovenskej úrovni, regionálnej úrovni, rôznych verejných a neverejných podujatiach. Ide najmä o prednášky, besedy, posedenia a stretnutia so seniormi, na ktorých sú upozorňovaní na najčastejšie spôsoby páchania trestnej činnosti a zároveň sú poskytované konkrétne rady a odporúčania ako sa nestáť obeťami trestnej činnosti,

osobitná ochrana seniorov pred špecifickou kriminalitou páchanou na senioroch, v rámci ktorej spracováva informačné materiály pre seniorov (letáky, plagáty, upozornenia) za účelom zintenzívnenia ochrany seniorov pred podvodníkmi a zlodejmi. Informačné letáky a plagáty s radami a odporúčaniami sú k dispozícii v prílohe č. 24 a 25, aktívna spolupráca v oblasti ochrany seniorov pred trestnou činnosťou s Radou vlády pre plávanie seniorov a prispôsobovanie verejných politík procesu starnutia populácie (ďalej len „rada vlády“), jej členmi a spolupracujúcimi subjektmi,

zefektívnenie a zintenzívnenie doterajšej spolupráce s cirkvami v oblasti sprístupňovania informačných materiálov pre seniorov v kostoloch, na bohoslužbách alebo na informačných tabuliach,

pravidelné zverejňovanie informácií zameraných na ochranu seniorov pred trestnou činnosťou na svojej webovej stránke www.minv.sk.

priebežné medializovanie konkrétnych prípadov, ktorých obeťami sa stali seniori s cieľom zabezpečiť opakovane upozornenie pre seniorov, aby sa nestali obeťami kriminality.

Policačný zbor v roku 2016 inicioval novelizáciu Trestného zákona s cieľom sprísnenia sankcií pri trestných činoch spáchaných na senioroch. Zákonom Č. 316/2016 Z. z. o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v Európskej únii a o zmene a doplnení niektorých zákonov boli súčinnosťou od 01.01.2017 doplnené kvalifikovane skutkové podstaty trestného činu podvodu, krádeže, sprenevery, ochrany spotrebiteľa a nekalých obchodných praktík voči spotrebiteľovi o kvalifikačný znak, a to trestný čin spáchaný na chránenej osobe,

V roku 2016 bolo priamo oslovených viac ako 12 000 seniorov, bolo vydaných 60 tlačových správ, poskytnutých 433 príspevkov a informácií pre seniorov a 3 rozhovory do médií (televízia, tlač, rozhlas).

3. Záver

Úroveň kriminality potvrdzuje, že kým celková kriminalita klesá, tak podiel kriminality páchanej na senioroch sa vo všeobecnosti mierne zvyšuje. Seniori sú najviac obeťami násilnej kriminality, následne majetkovej kriminality a ekonomickej kriminality.

Možno konštatovať, že páchanie trestnej činnosti na senioroch sa presúva z verejného (otvoreného) priestranstva do diskretniejšieho (uzavretejšieho) prostredia, čo potvrdzuje i fakt, že oproti minulému obdobiu bol zistený nižší počet trestných činov spáchaných na ulici a zvýšil sa počet trestných činov spáchaných v bytoch. Častejšími obeťami trestnej činnosti sú i naďalej ženy. Trestnú činnosť na senioroch v značnej miere páchajú páchatelia s trestnou minulosťou a pod vplyvom alkoholu. Predmetom záujmu páchatel'ov sú najmä finančné prostriedky.

Pri násilnej kriminalite bolo zistené mierne zvýšenie počtu vybraných násilných trestných činov. Seniori boli najčastejšie obeťami nebezpečného vyhrážania, úmyselného ublíženia na zdraví, lúpeží, porušovania domovej slobody a tiež týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Najviac prípadov násilnej kriminality bolo zistených v Košickom kraji, Nitrianskom kraji a Trenčianskom kraji. Oproti minulému obdobiu sa podstatne znížil podiel trestných činov spáchaných na ulici a zvýšil sa podiel trestných činov spáchaných v byte. Je možné konštatovať, že násilná kriminalita sa presúva do uzavretého domáceho prostredia, resp. je páchaná bez prvku verejnosti, čo je typické pre tzv. domáce násilie. Pri násilnej kriminalite sú častejšie ohrozované ženy ako muži. Medzi páchatel'mi majú vysoké zastúpenie páchatelia s trestnou minulosťou a páchatelia pod vplyvom alkoholu.

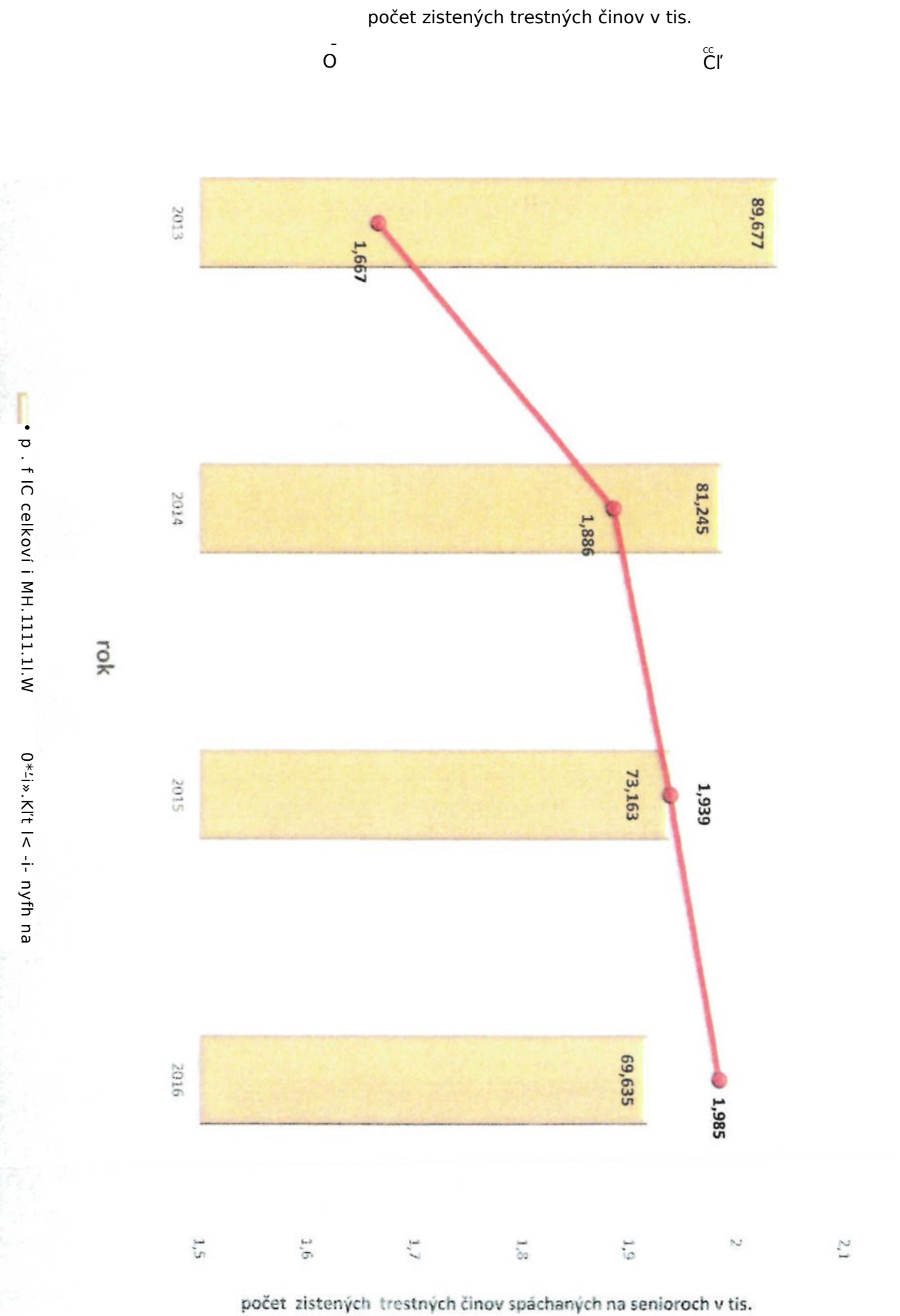
Pri majetkovej kriminalite sa počet prípadov oproti minulému roku tiež mierne zvýšil. Seniori boli majetkovou kriminalitou ohrozovaní najviac pri krádežiach na osobách a vreckových krádežiach. Riziko krádeže im naďalej hrozí najmä v Bratislavskom kraji a Košickom kraji. Táto kriminalita v minulosti bola vo zvýšenej miere páchaná na ulici, avšak v ostatnom období sa presúva do diskretniejšieho prostredia, častejšie sa vyskytujú prípady, kedy sú seniori okrádaní priamo v ich príbytkoch alebo nákupných centrách. Častejšími obeťami sú tiež ženy. Pri majetkovej kriminalite majú okrem páchatel'ov s trestnou minulosťou vysoké zastúpenie aj páchatelia mladší ako 18 rokov.

Pri ekonomickej kriminalite bolo taktiež zistené mierne zvýšenie počtu prípadov. Seniori boli najčastejšie obeťami podvodu. Najviac prípadov ekonomickej kriminality bolo zistených v rámci Nitrianskeho kraja, Banskobystrického kraja a tiež Bratislavského kraja. Prevažná väčšina prípadov bola páchaná v diskretniejšom prostredí, často v samotných príbytkoch seniorov. Väčšinou išlo o oklamanie seniorov pri rôznych právnych úkonoch, kedy páchatelia využívali nízke právne vedomie, nepozornosť a dôverčivosť seniorov, no i naďalej sa vyskytli prípady podvodného vylákania peňazí pod vymyslenými legendami. Častejšími seniorskými obeťami sú ženy. Medzi častých páchatel'ov ekonomickej kriminality patria osoby s trestnou minulosťou.

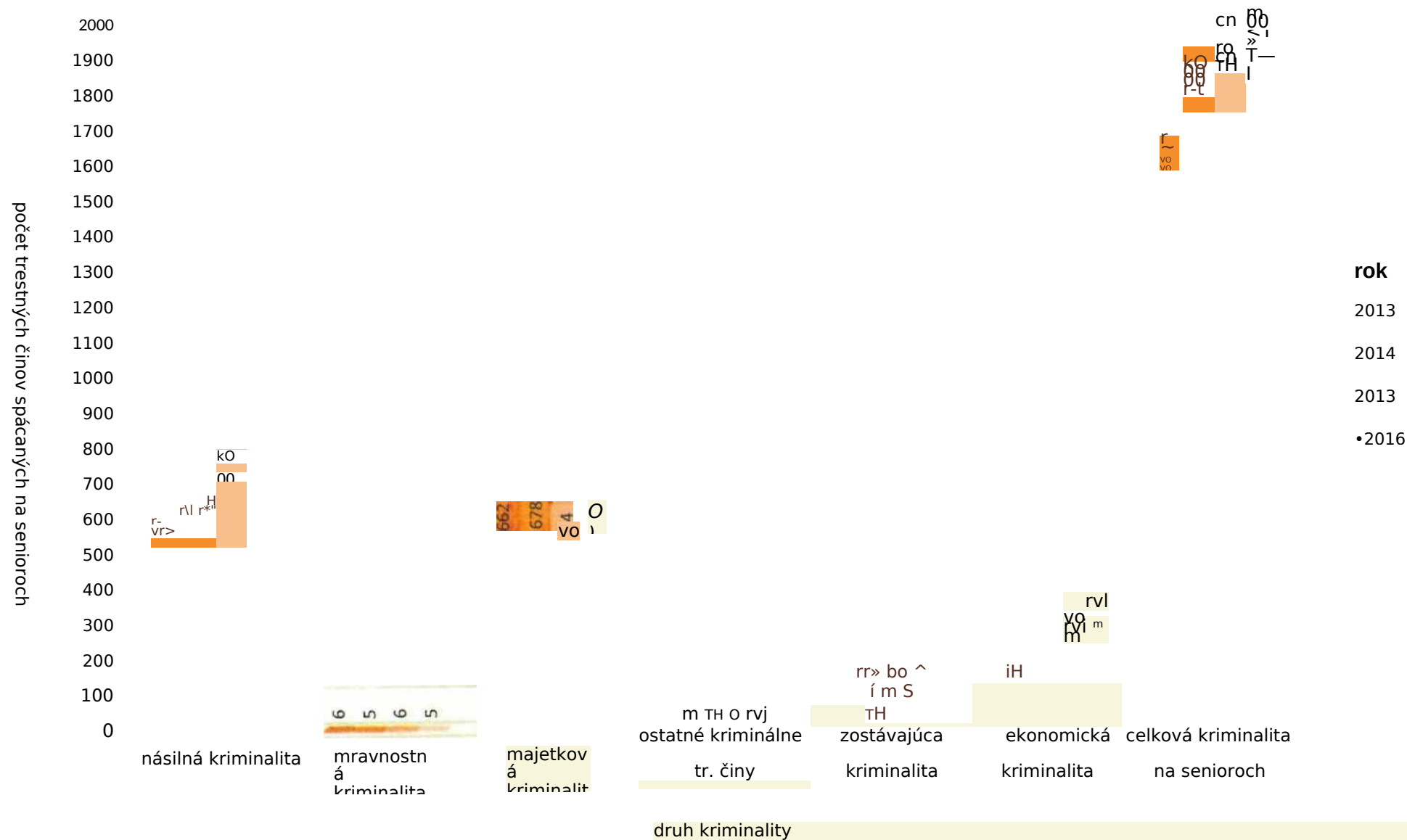
V rámci špecifickej kriminality páchanej na senioroch išlo najmä o prípady podvodného konania s využitím vopred pripravenej legendy. Páchatelia sa na túto kriminalitu vopred pripravujú, v prevažnej väčšine pochádzajú zo špecifických sociálne uzavretých komunit, najmä z južného Slovenska, ale taktiež aj zo zahraničia. Táto kriminalita predstavuje pre nich spôsob obživy a seniori najvhodnejšiu obeť. Úroveň tejto kriminality medziročne mierne stúpla. Najviac prípadov bolo zistených v rámci Banskobystrického kraja. Najpoužívanejšia legenda bola „vnuk“, pri ktorej sa páchatel' v telefóne predstavoval ako ošetrojúci lekár príbuzného seniora, ktorý zapríčinil dopravnú nehodu.

Z dôvodu, že seniori patria medzi rizikové obeť kriminality. Policajný zbor i naďalej odporúča, aby členovia rady vlády a spolupracujúce subjekty, v rámci ich činnosti, zabezpečili pravidelné a systematicky sa opakujúce celoslovenské preventívne aktivity zamerané na ochranu seniorov pred trestnou činnosťou v masovo-komunikačných prostriedkoch, na verejnosti prístupných miestach a v príbytkoch seniorov,

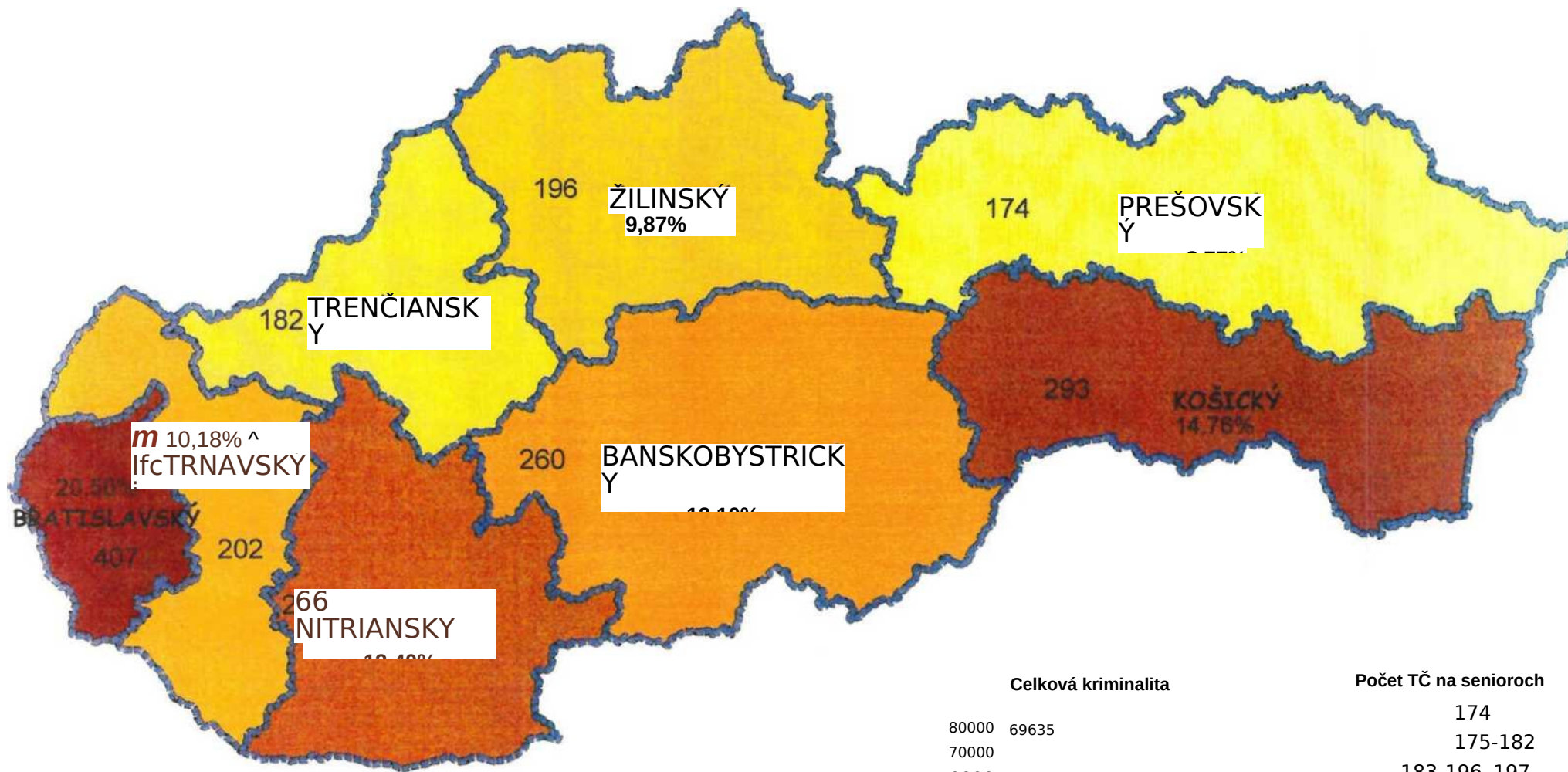
Počet zistených trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

Počet trestných činov spáchaných na senioroch z celkového počtu trestných činov podľa druhu kriminality za roky 2013-2016

Počet zistených trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016

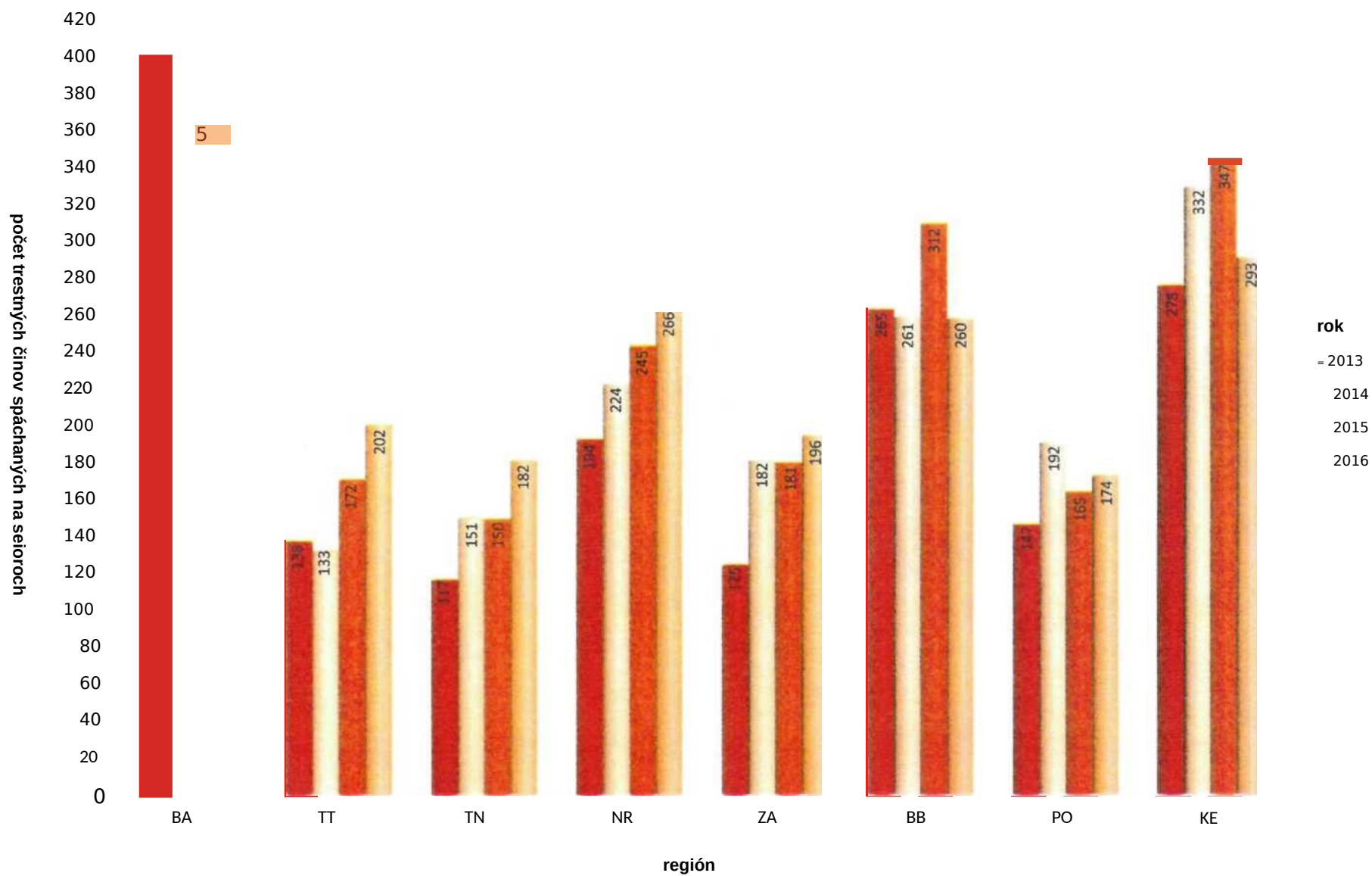
OSISP P PZ
0 10 20

počet TČ spáchaných na senioroch
% podiel obetí (seniorov) v regiónoch
na celkovom počte obetí (seniorov) TČ

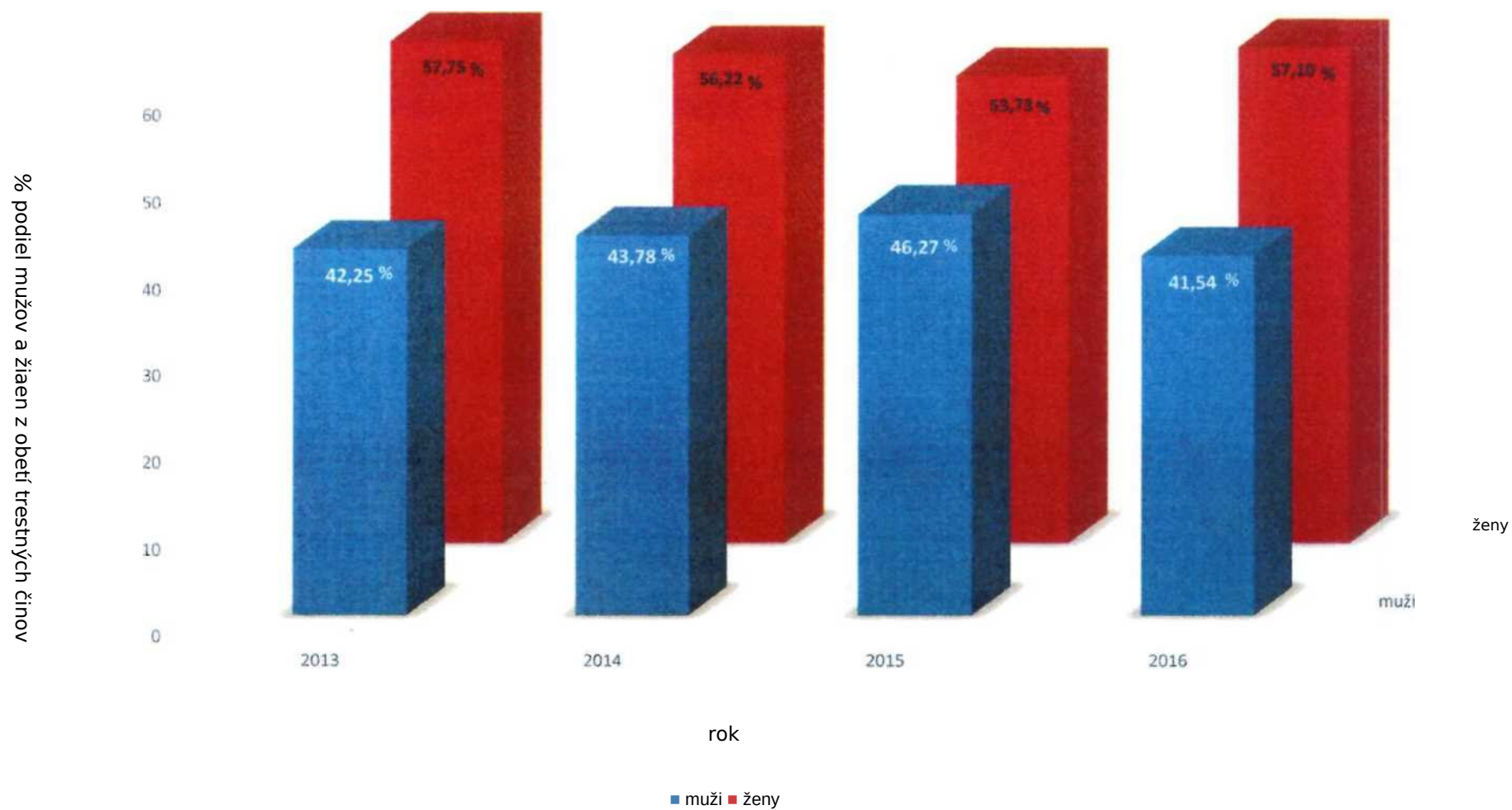
Celková kriminalita		Počet TČ na senioroch	
80000	69635		174
70000			175-182
60000			183-196
50000	39509	202	203
40000		260	261
30000		266	267
20000	11930	293	294
10000			407
			1985

Zistené TČ Objasnené Počet obetí TČ
TČ seniorov

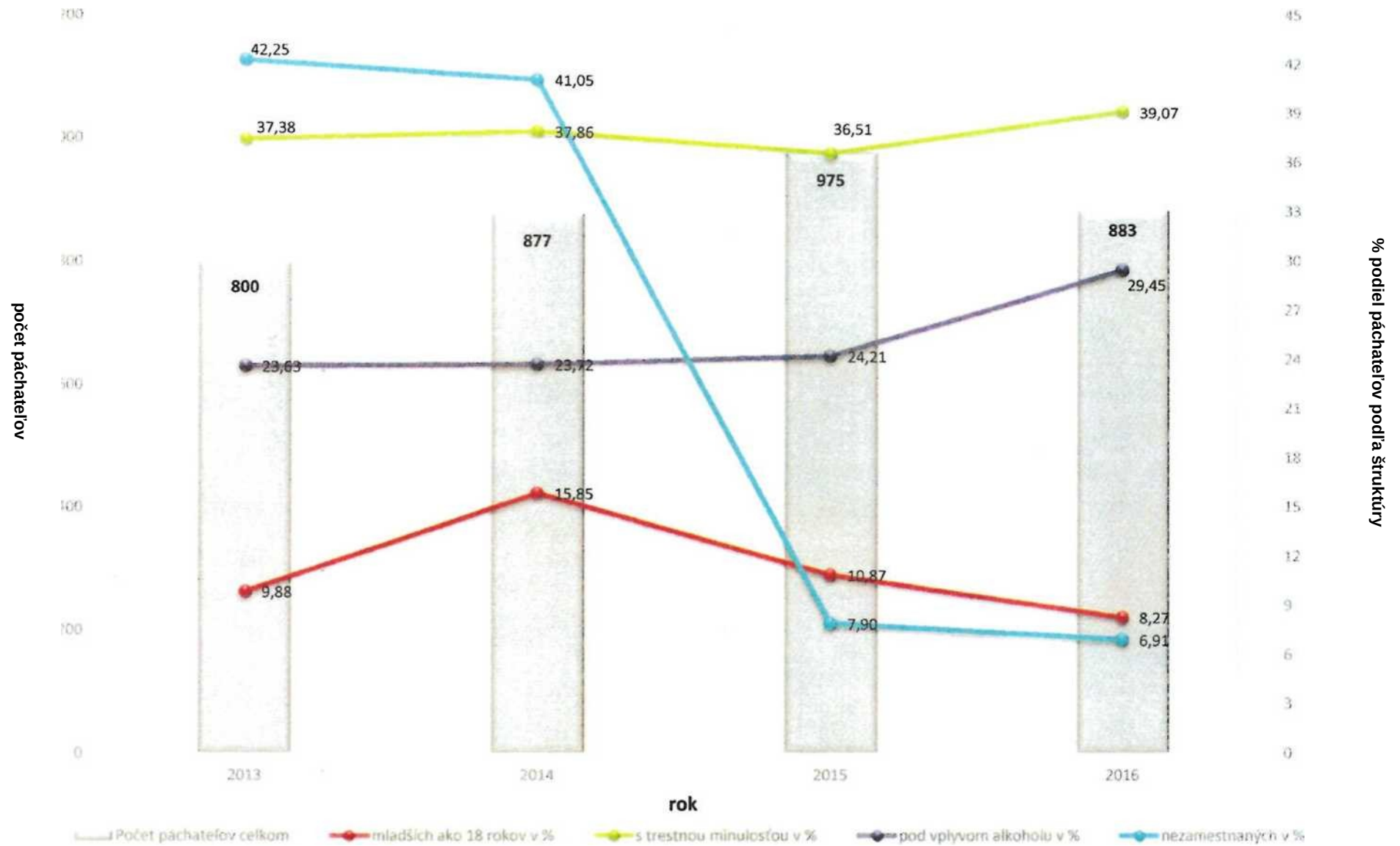
Vývoj počtu zistených trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013 - 2016

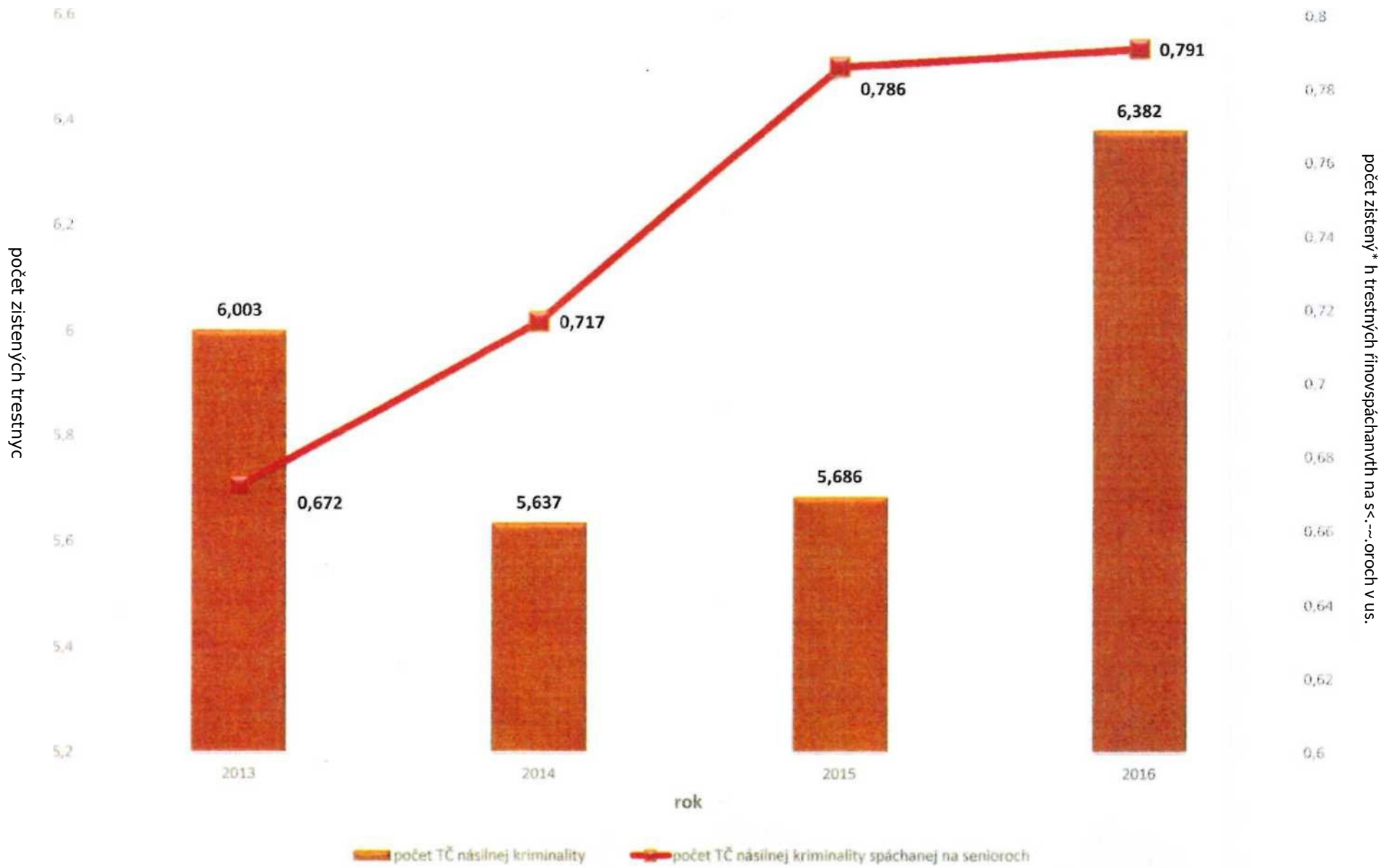
Štruktúra obetí trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

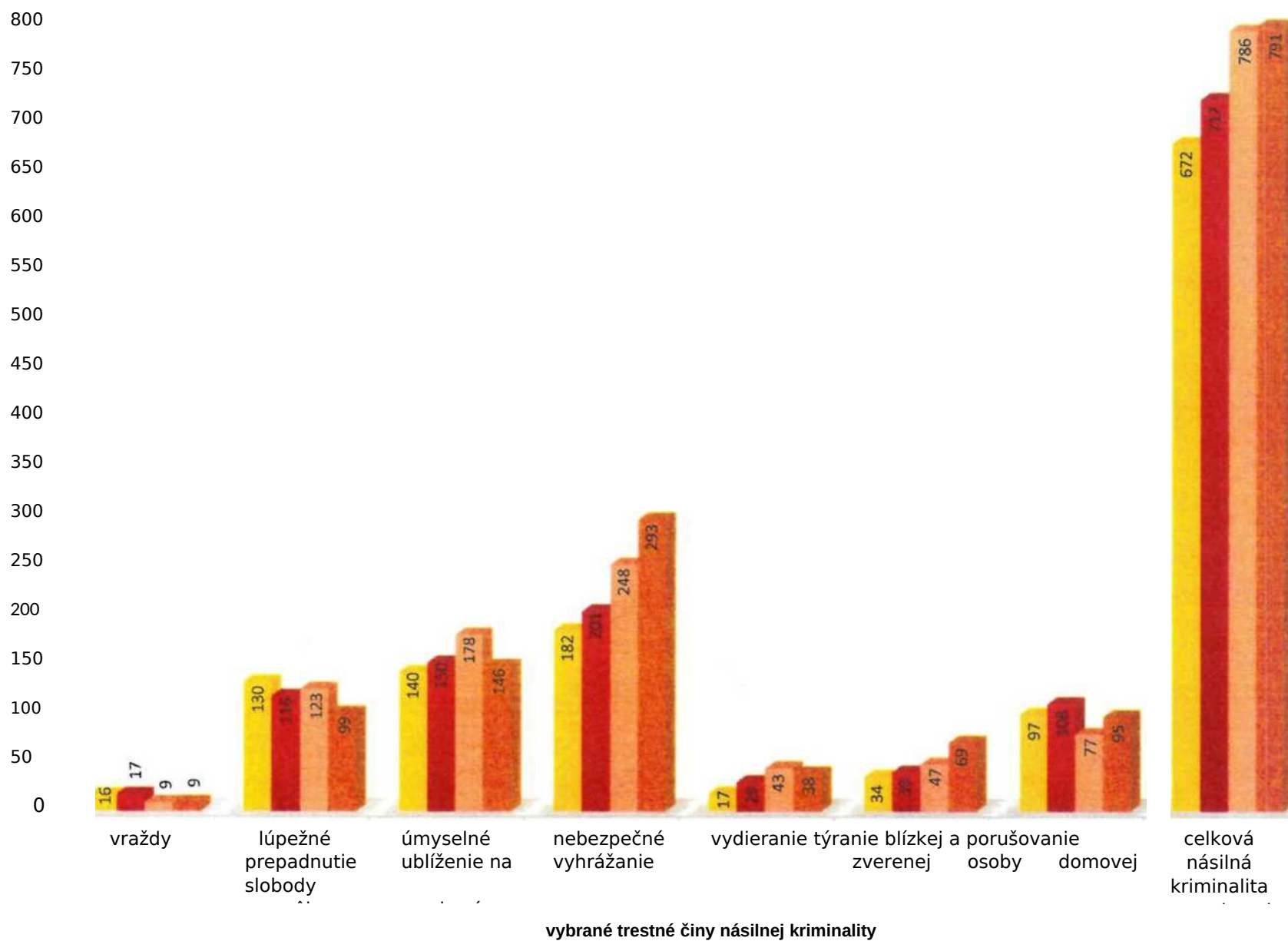
Štruktúra páchatel'ov trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013-2016

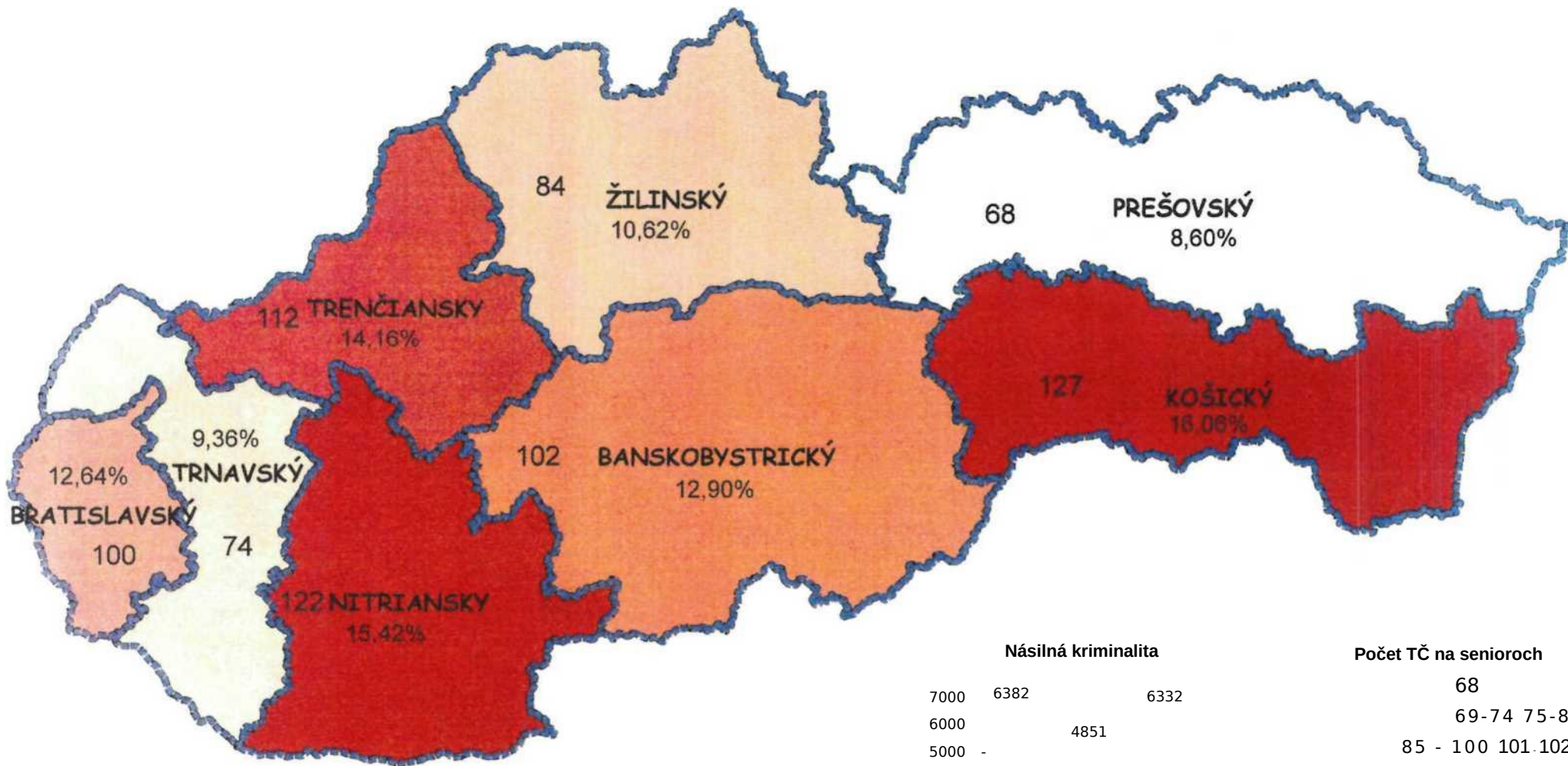
Počet zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

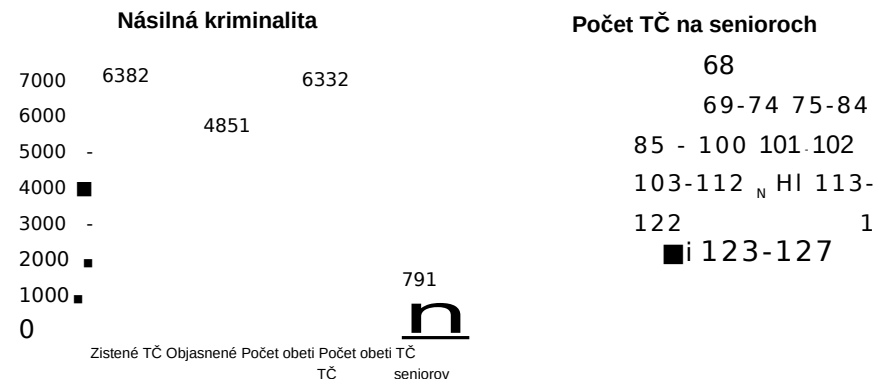
Štruktúra zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

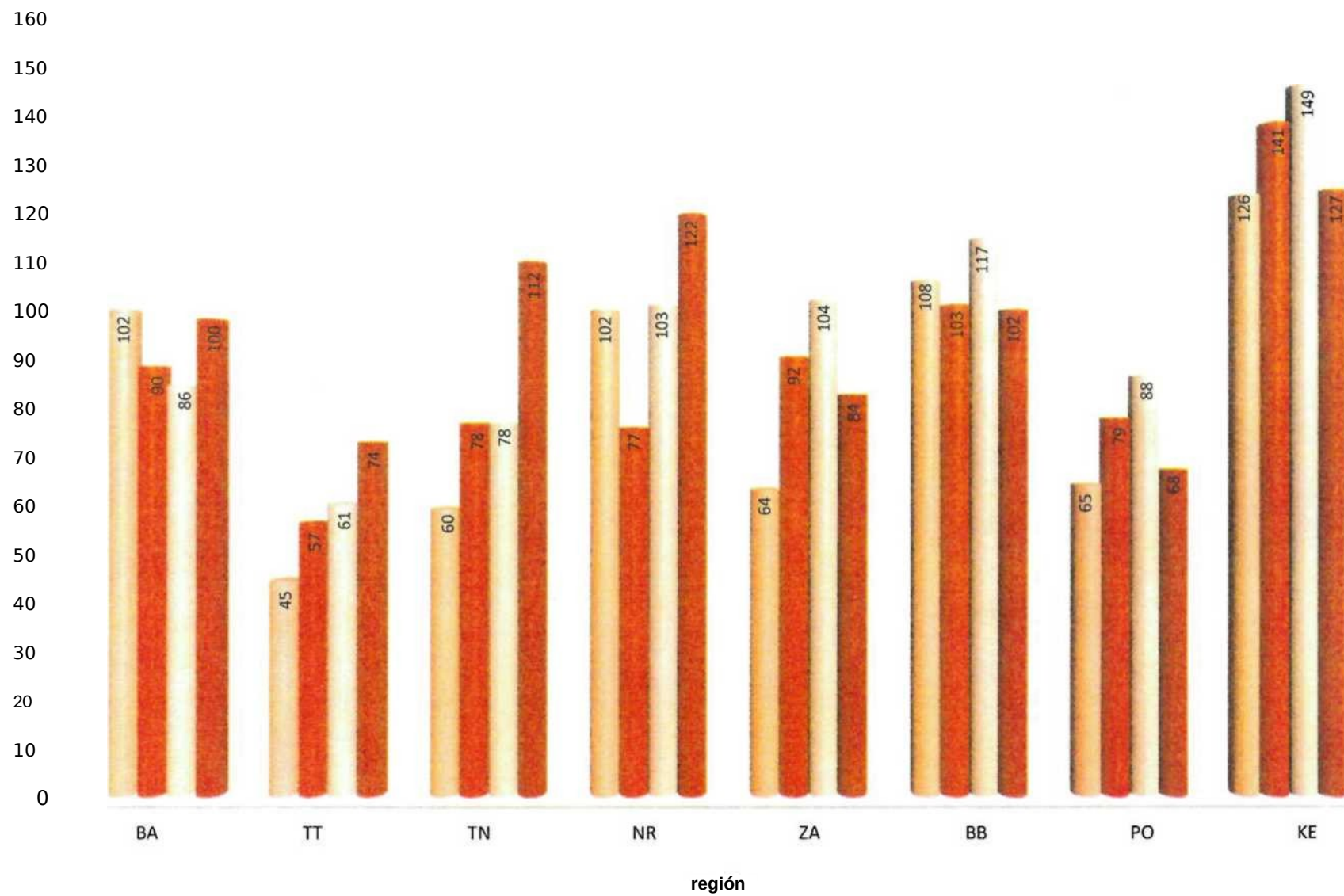
Počet zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016

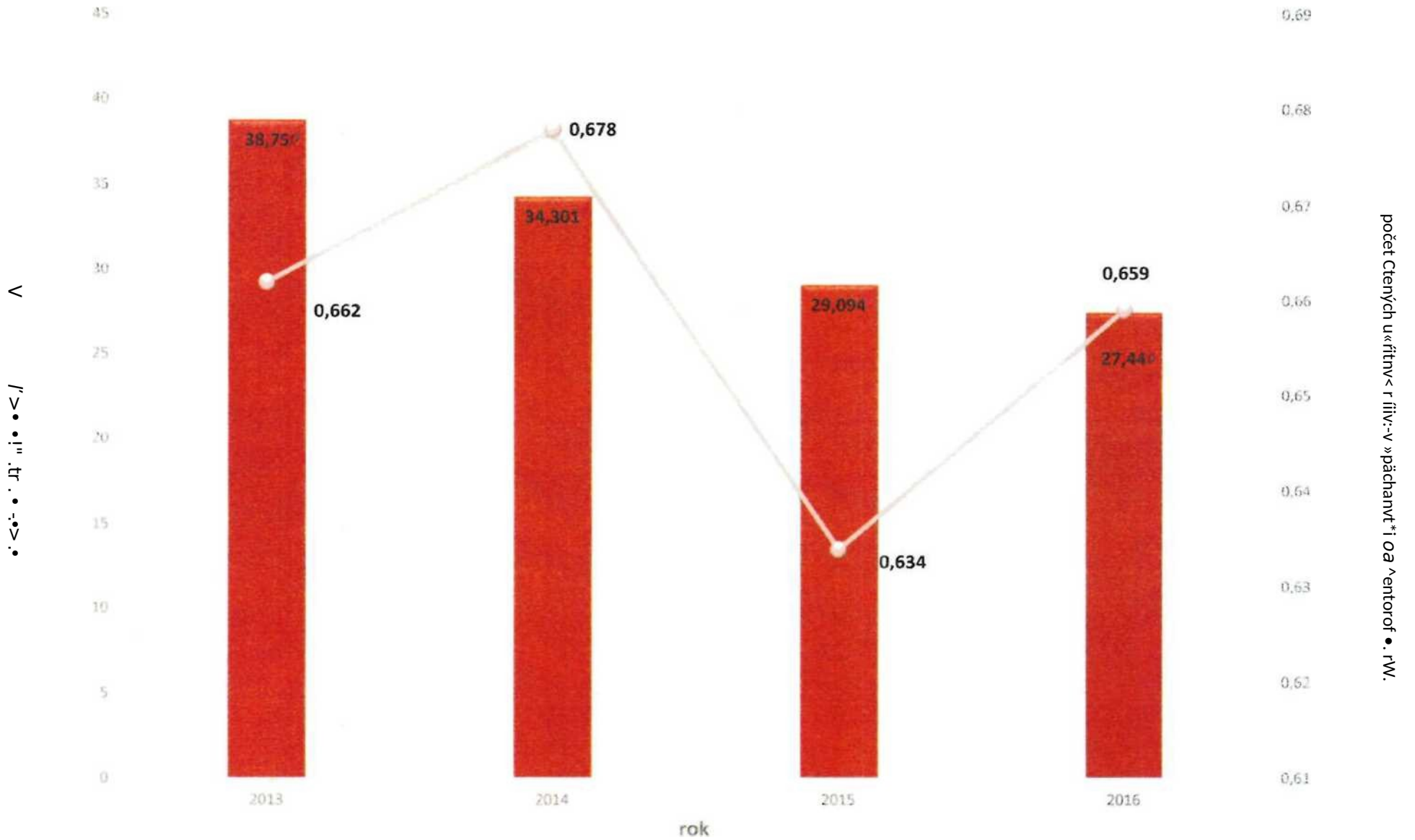
* počet TČ spáchaných na senioroch v regióne
* % podiel obetí (seniorov) v regiónoch na celkovom počte obetí (seniorov) TČ

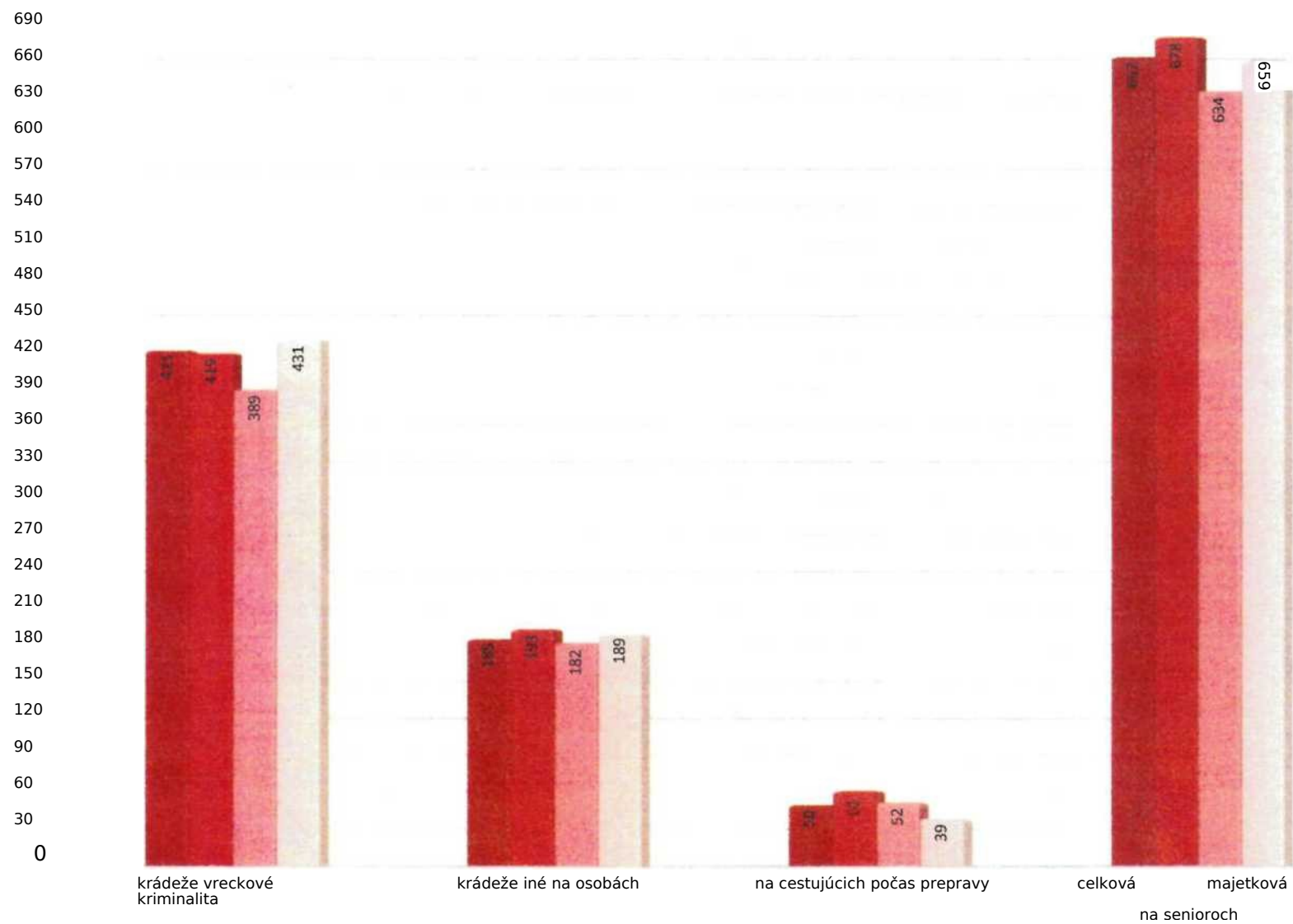
Vývoj počtu zistených násilných trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013-2016

Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

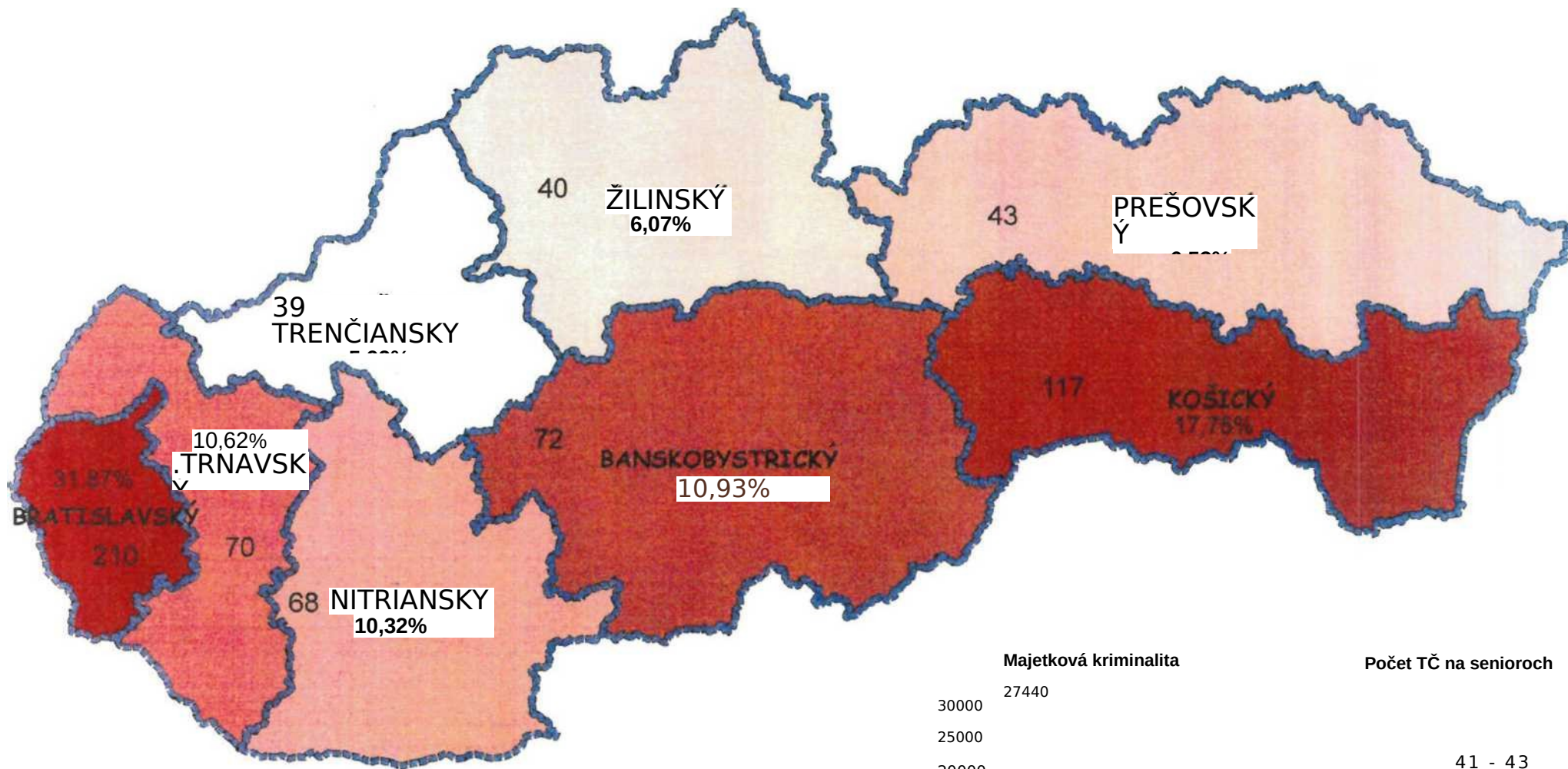

Štruktúra zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

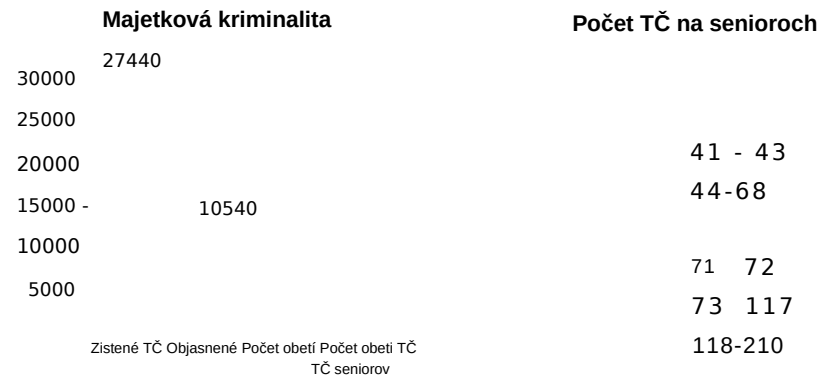
vybrané trestné činy majetkovej kriminality

Počet zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016

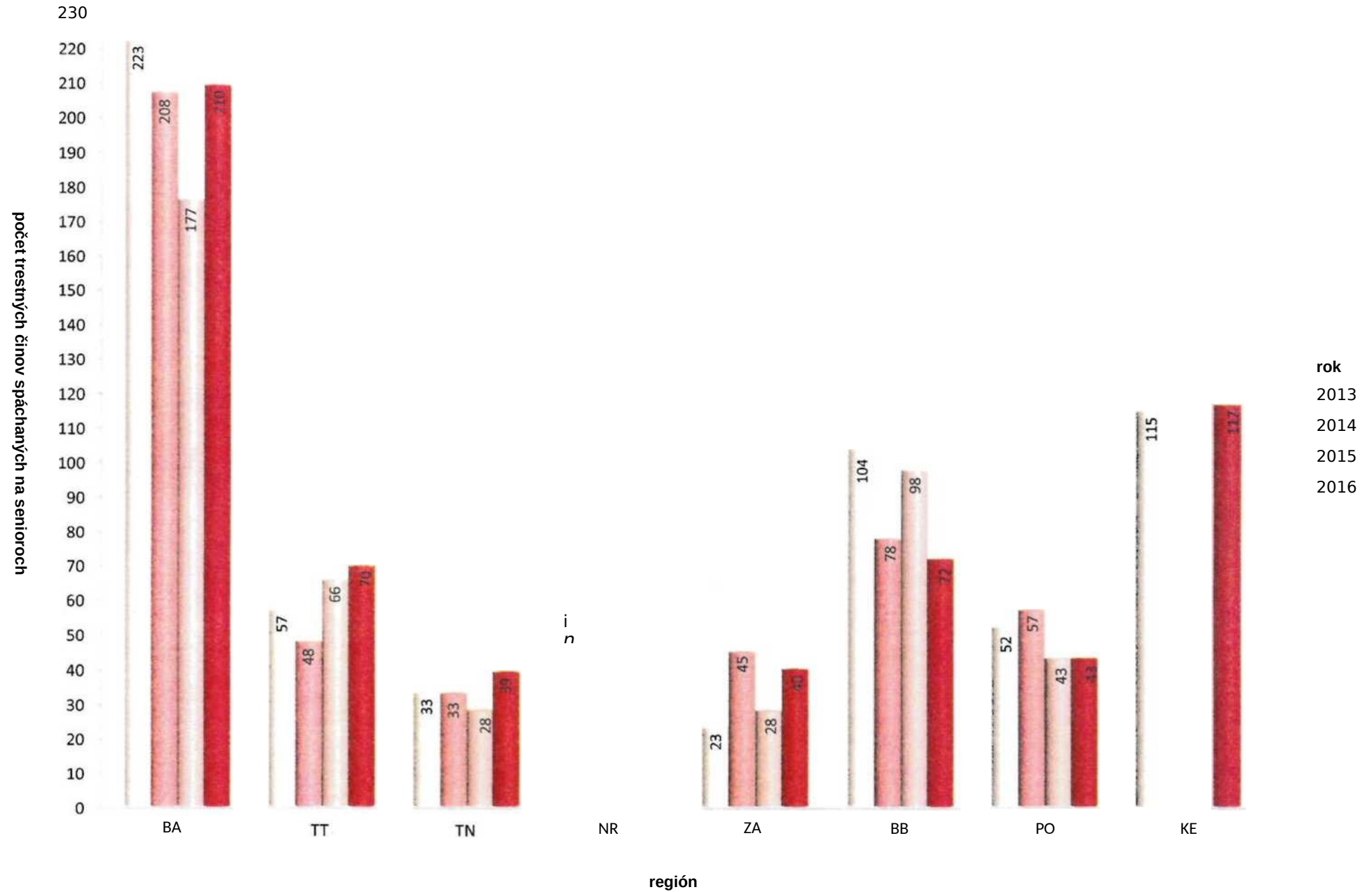

OSISP P PZ
0 10 20 40 60

počet TČ spáchaných na senioroch v regióne
% podiel obetí (seniorov) v regiónoch na celkovej počte obetí (seniorov) TČ

Vývoj počtu zistených majetkových trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013 - 2016

Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

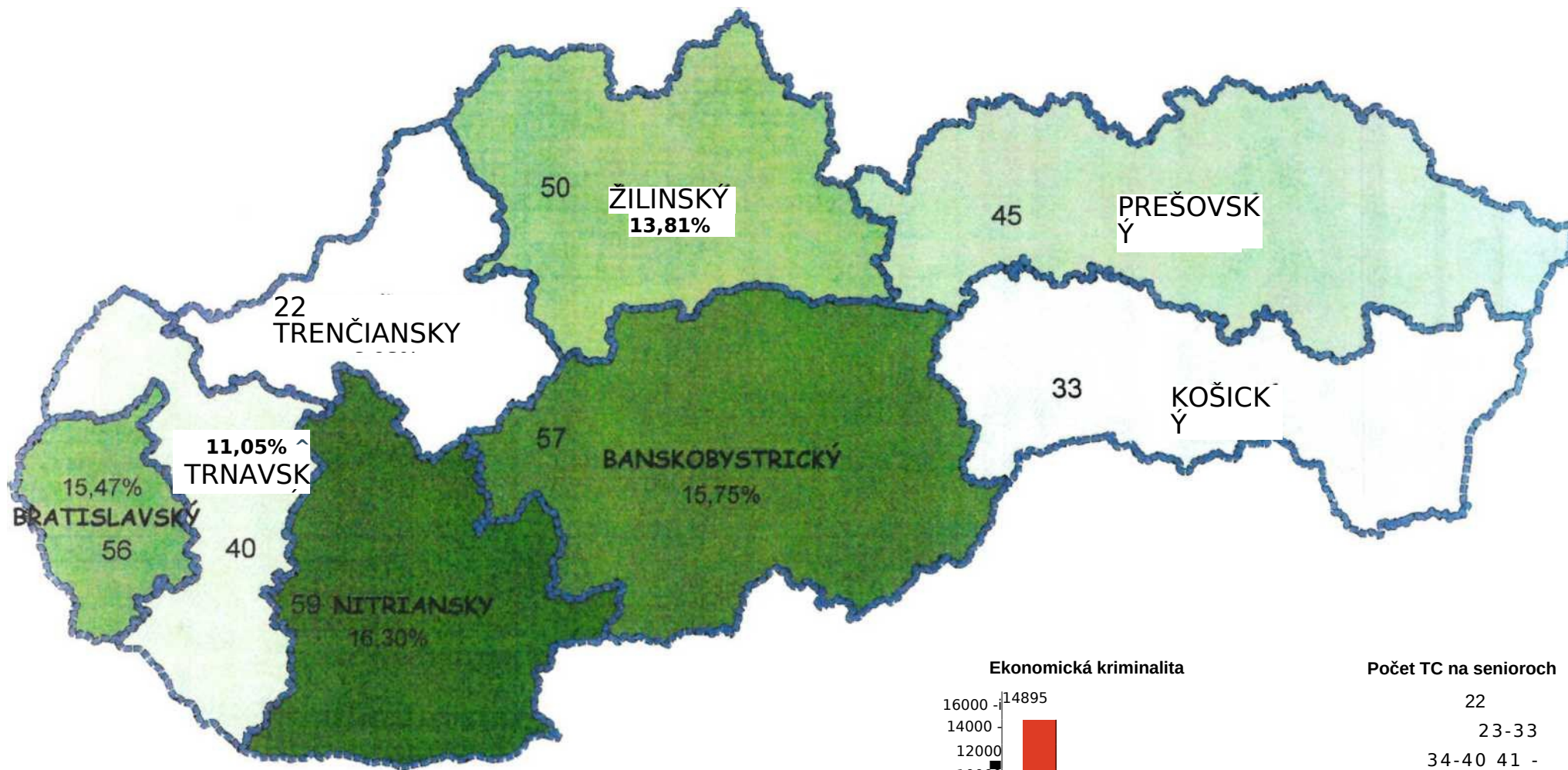
počet TČ ekonomickej kriminality

počet TČ ekonomickej kriminality spáchanej na senioroch

Štruktúra zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

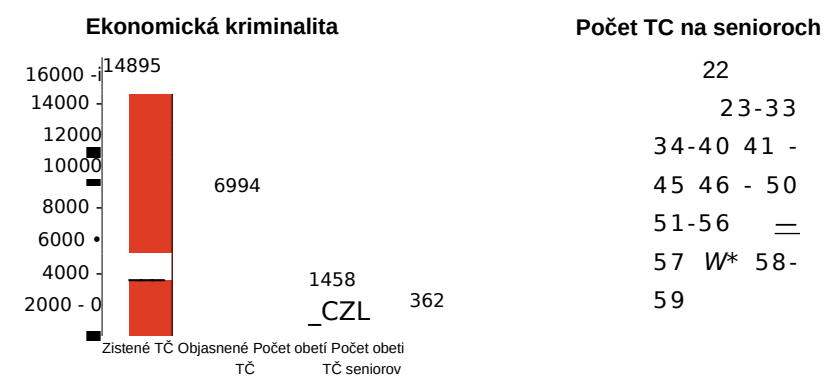

Počet zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch za rok 2016

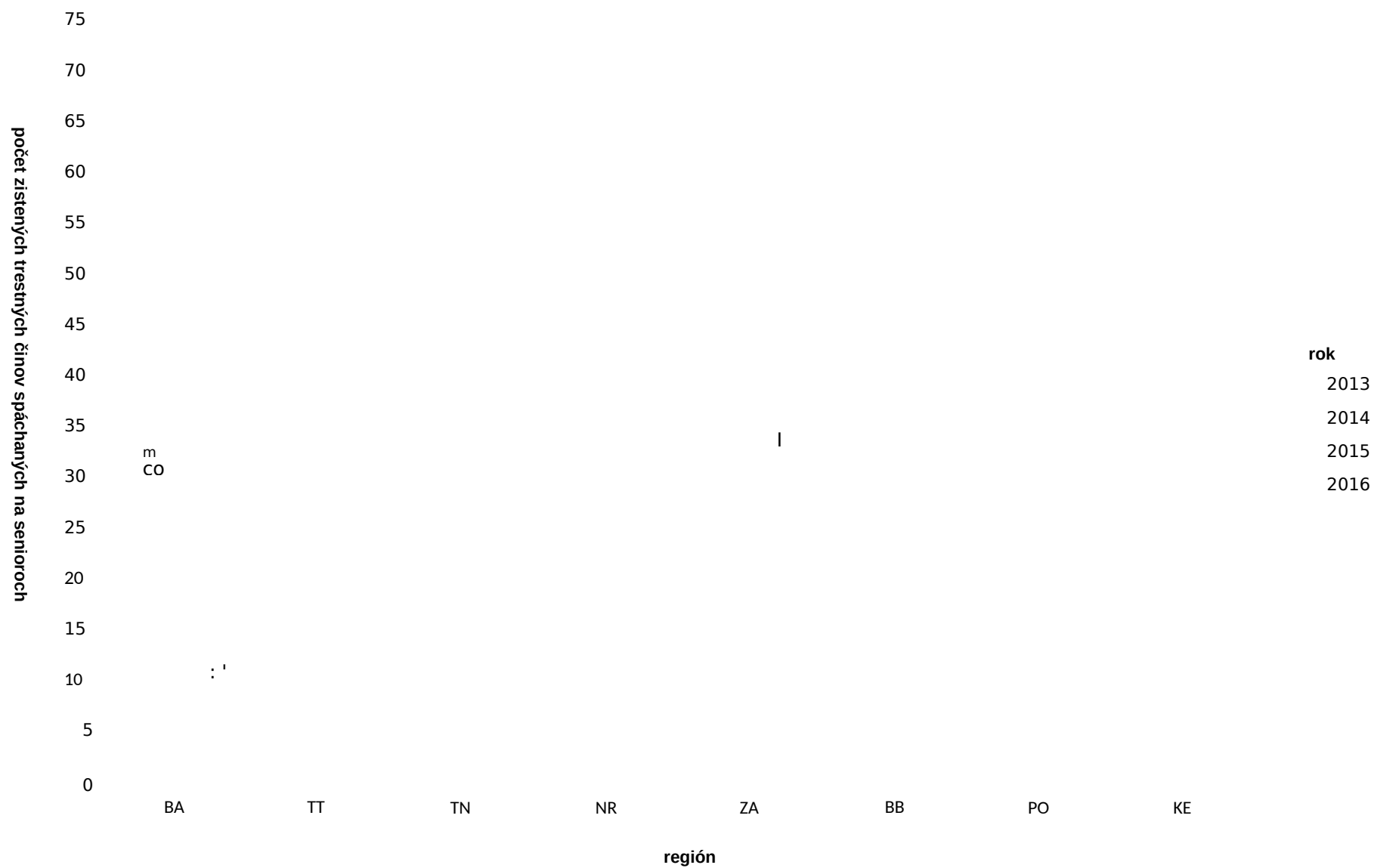

OSISP P PZ 0 10
20 40

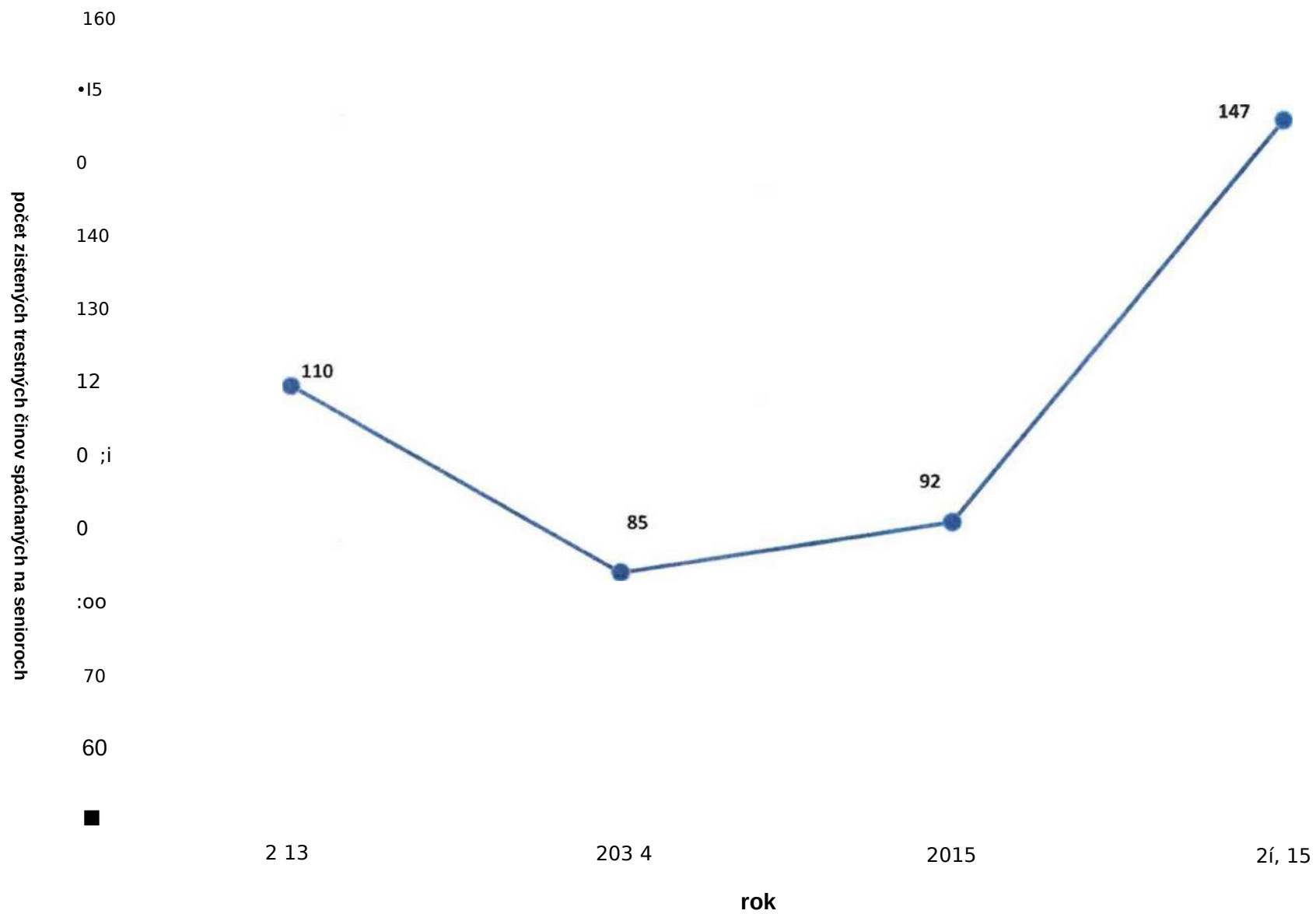
* počet TČ spáchaných na senioroch v regióne
* % podiel obetí (seniorov) v regiónoch na celkovej počte obetí (seniorov) TČ

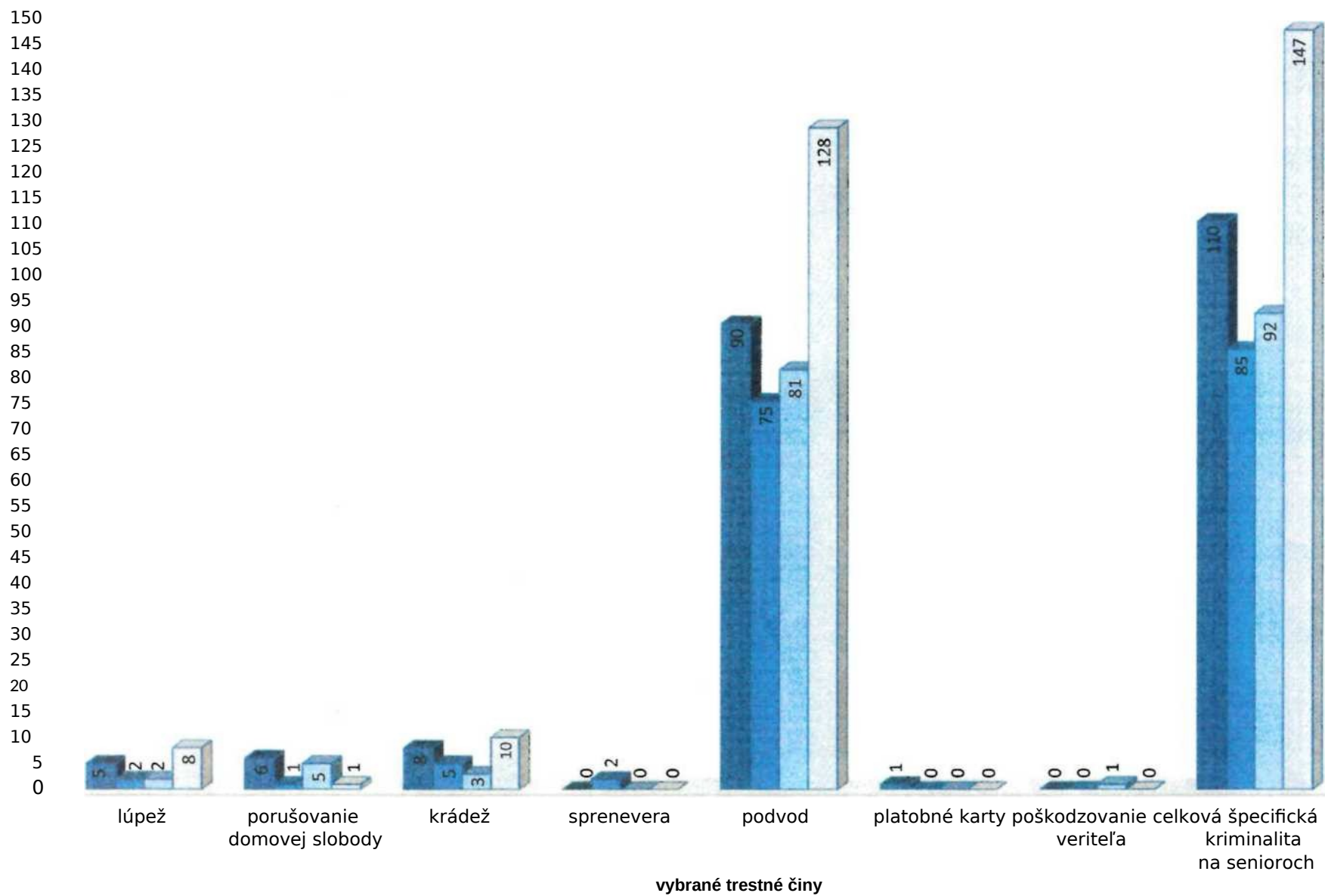
Vývoj počtu zistených ekonomických trestných činov spáchaných na senioroch podľa regiónov za roky 2013 - 2016

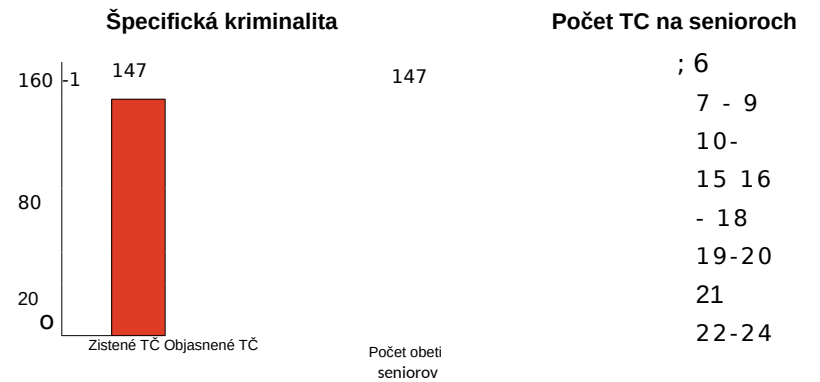
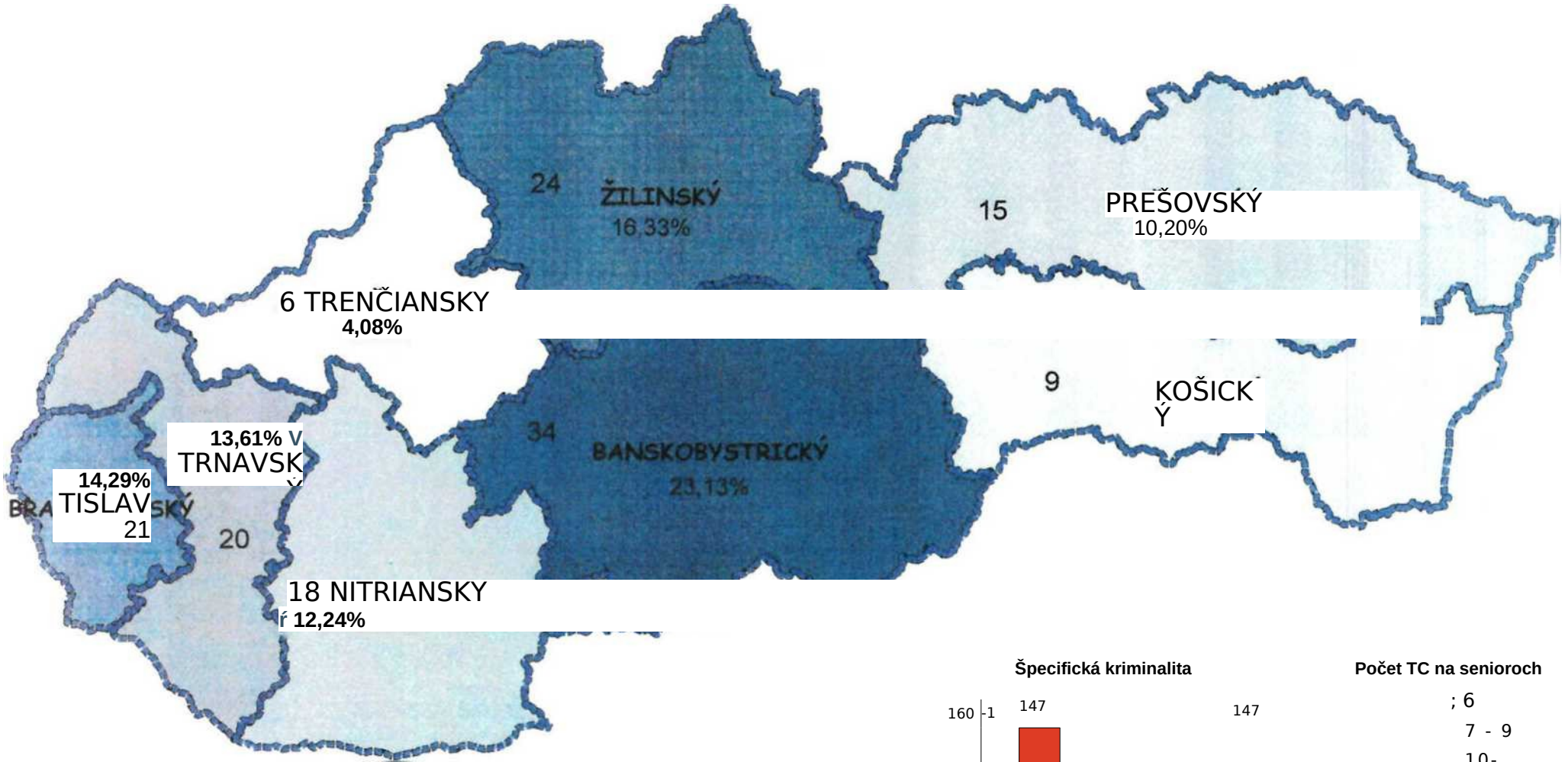
Počet zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchaných na senioroch za roky 2013 - 2016

Štruktúra zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch za roky 2013 - 2016

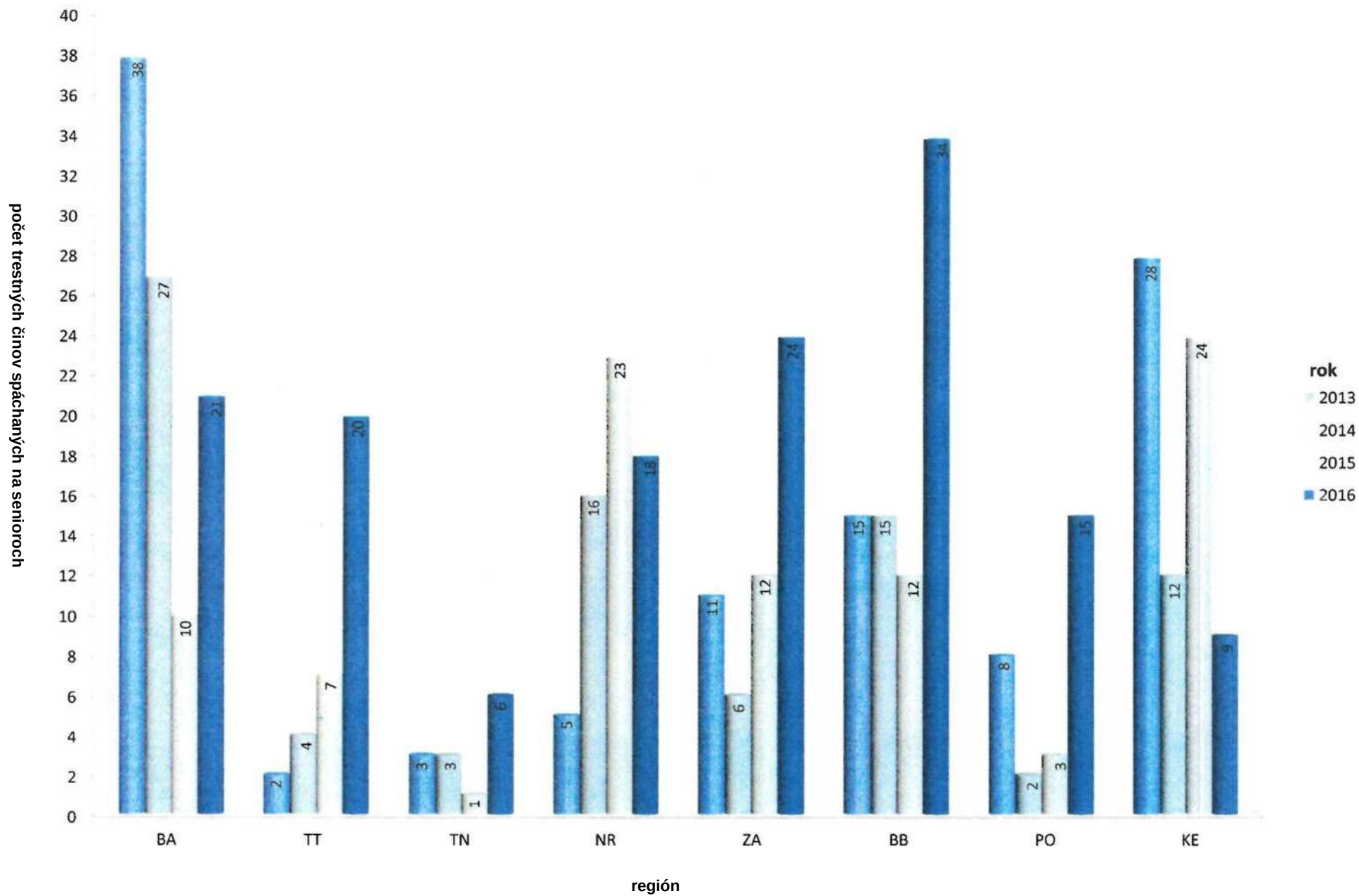
Počet zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch za rok 2016

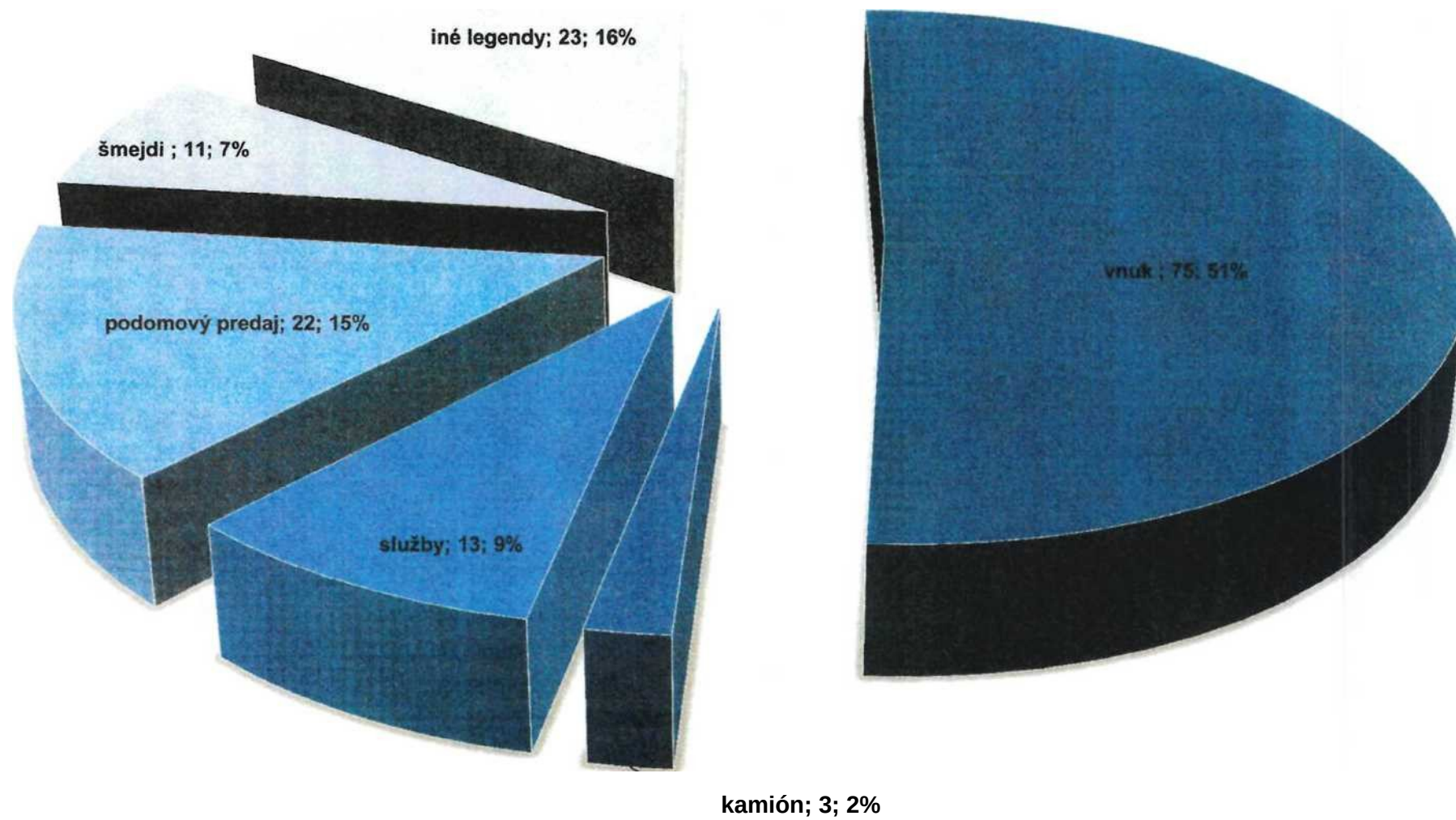
OSISP P PZ 0
10 20 40

* počet TČ spáchaných na senioroch v regióne
* % podiel obetí (seniorov) v regiónoch na celkovom počte obetí (seniorov) TČh

Vývoj počtu zistených trestných činov špecifickej kriminality spáchanej na senioroch podľa regiónov za roky 2013 – 2016

Podiel používaných legend špecifickej kriminality spáchanej na senioroch v roku 2016

SENIORI, POZOR

nestaňte sa obeť >u zlodějov

pri komunikácii s cudzími osobami **BUĎTE OPATRNÍ**

Polícia opakovane zaznamenáva trestnú činnosť páchanú na senioroch.

Osoby vyššieho veku sa pre svoju dôverčivosť, dobrosrdečnosť a nepoučiteľ-

nosť stávajú často obeťami podvodov a krádeží.

POLÍCIA skrývajú ktoré sa na seniorov obracajú s nahnevou prosbou o pomoc. Kontaktujú ich telefonicky, oslovujú

1. Ak vás kontaktuje telefonicky osoba, ktorá sa vydáva za vášho príbuzného alebo ošetrojúceho lekára vášho príbuzného a žiada o finančnú pomoc, obratom si overte skutočnosti, ktoré uvádza.
2. Nepožičiavajte peniaze cudzím osobám.
3. Nikdy nesadajte cudzím osobám do ich auta aj keď pôsobia dôveryhodne.
4. Nerozmieňajte (nevydávajte) peniaze cudzím osobám, ak tvrdia, že majú bankovku vyššej nominálnej hodnoty.
5. Zdržte sa takého konania, ktoré by mohlo cudziemu človeku napovedať, kde máte uložené svoje úspory alebo cennosti.
6. Nikdy nedávajte peniaze osobe, ktorú nepoznáte, ani keď vám tvrdí, že ich súrne potrebuje pre pomoc inému, napr. na operáciu a sľubuje, že peniaze čoskoro vráti.
7. Cez telefón nikdy neposkytujte osobné údaje, ani údaje o finančných či rodinných pomeroch.
8. Osoby vykonávajúce odpočty vody, plynu či elektriny sú povinné preukázať sa poverením spoločnosti na výkon odpočtov a na požiadanie aj občianskym preukazom. Neverte osobám, ktoré tvrdia, že vám prišli vyúčtovať preplatok či nedoplatok.
9. Neverte osobám, ktoré tvrdia, že ste sa stali výhercom a prišli vám vyplatiť výhru. Žiadna spoločnosť nevypláca peňažné výhry v hotovosti prostredníctvom svojich zamestnancov či iných osôb.
10. Cudzie osoby nikdy nepovúšťajte do svojej príbytku a neposkytujte im žiadnu pomoc.

sociálnych a obecných úradov alebo pracovníci elektrární, plynární či iných spoločností. Často vystupujú ako

V prípade, že cudzie osoby na vás vyvíjajú nátlak alebo máte

Kontaktujte POLÍCIU *iUAm* 158 alebo

Peňažná výhra, kontrola bankoviek, zvýšenie dôchodku, predaj tovaru...

Pri dverách vám zazvoní cudzí človek alebo viac osôb, ktoré sa vydávajú za zástupcov rôznych inštitúcií, ponúkajú vám finančnú pomoc, zvýšenie dôchodku, predávajú rôzne výrobky (napr. hrnce, nože, deky, stavebné náradie, zdravotnícke pomôcky) alebo ponúkajú rôzne práce. Kontaktovať vás môžu aj telefonicky s úmyslom vylákať od vás adresu vášho pobytu, či iné informácie.

Podvodníci môžu vystupovať ako:

- 4 pracovníci istej spoločnosti, ktorí vám príšli odovzdať výhru, vymeniť odkvapové rúry alebo vykonať výkopové práce;
- 4 príslušníci Policajného zboru, ktorí vám príšli skontrolovať pravosť bankoviek alebo inkasovať pokutu za dopravnú nehodu vášho príbuzného;
- 4 pracovníci sociálnych úradov, ktorí vám príšli zvýšiť dôchodok či vyplatiť príspevok;
- 4 podomoví predajcovia, ktorí výhodne predávajú rôzny tovar.

Čo urobiť:

1. Nikdy nevpúšťajte takéto osoby do svojich príbytkov, nerozprávajte sa s nimi a neostávajte s nimi osamote.
2. Neprejavujte záujem o ponúkanú službu alebo kúpu tovaru.
3. Zdržte sa takého konania, ktoré by mohlo cudziemu človeku napovedať, kde máte uložené svoje úspory alebo cennosti.
4. Žiadna spoločnosť nevypláca peňažné výhry v hotovosti prostredníctvom svojich zamestnancov, či iných osôb.

Nestaňte sa obeťou nátlakových predajných akcií

Dostali ste pozvánku na predajnú alebo prezentačnú akciu, zaujímavý výlet alebo bezplatnú večeru s možnosťou výhodného nákupu a šancou získať darček zadarmo?

Skôr ako sa na takúto akciu vyberiete:

1. Údaje o organizátorovi na pozvánke si preverte.
2. Poradte sa s príbuznými.
3. O radu môžete požiadať aj na bezplatnej SENIOR LINKE 0800 172 500.
4. Nikdy svoje osobné doklady neodovzdávajte organizátorom.
5. Všetky dokumenty, ktoré podpisujete si pozorne prečítajte.
6. Nesúhlaste s návrhom predajcu, že vás odvezie do banky alebo domov pre peniaze.
7. Ak si niečo kúpite, vždy trvajte na vystavení potvrdenia o kúpe tovaru.
8. Užitočné informácie o predajných a prezentačných akciách a o ochrane práv spotrebiteľa nájdete na www.soi.sk.

Ak na vás cudzie osoby vyvíjajú

ontawu^POUCW

na čísle 15⁸ alebo

..AickT13

SENIORI, POZOR

nestaňte sa obeťou zlodejov a podvodníkov

Polícia opakovane zaznamenáva trestnú činnosť páchanú na senioroch. Osoby vyššieho veku sa pre svoju dôverčivosť a nepoučiteľnosť stávajú často obeťami podvodov a krádeží. Páchatelia sa pod rôznymi vymyslenými zámienkami dostávajú do blízkosti seniorov, uvedú ich do omylu, a podvodom či obyčajnou krádežou ich pripravujú o celoživotné úspory alebo cenné predmety.

Prečítajte si najčastejšie spôsoby podvodného konania páchatel'ov a niekoľko užitočných rád.

